

ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΜΑΤΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
2022
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

1^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

Η Προσφορά των Ξένων Γλωσσών στον Άνθρωπο

Το κείμενο είναι απόσπασμα δημοσίευσης της Μαρίας Σκαμπαρδώνη σε ιστότοπο κέντρου ξένων γλωσσών (προσπέλαση στις 9.4.2021).

Οι ξένες γλώσσες αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της σύγχρονης εκπαίδευσης. Η επαρκής γνώση τους κρίνεται απαραίτητη για την επαγγελματική ανέλιξη και επιτυχία. Η σύγχρονη πολυπολιτισμικότητα, οι απαιτήσεις που αυξάνονται στην απαιτητική, πλέον, αγορά εργασίας μάς ωθούν να θέλουμε να επικοινωνούμε απρόσκοπτα με τους άλλους ανθρώπους και να χτίζουμε ευκολότερους δρόμους και τρόπους επικοινωνίας.

Τα οφέλη από την εκμάθηση ξένων γλωσσών είναι πολλά. Η καλή γνώση, ειδικά της Αγγλικής, ανοίγει επαγγελματικούς δρόμους τόσο στη χώρα όσο και στο εξωτερικό. Ειδικά στη χώρα μας έχει διαπιστωθεί πως στη γνώση ξένων γλωσσών δίνεται ιδιαίτερη έμφαση και προσοχή, ακόμα και από την παιδική ηλικία. Σήμερα, οι γλώσσες που μαθαίνονται ευρέως και θεωρούνται σημαντικές για την επαγγελματική ανέλιξη είναι η Αγγλική, η Γαλλική, η Γερμανική, αλλά και η Κινεζική και η Ρωσική. [...].

Η γνωριμία με τις ξένες γλώσσες μάς μαθαίνει το σεβασμό και τη μαγεία της διαφορετικότητας. Ο άλλος δεν είναι εχθρός για εμάς, αλλά ένας άνθρωπος με διαφορετική κουλτούρα και πολιτισμό με τον οποίο εξοικειωνόμαστε και μαθαίνουμε να τον σεβόμαστε. Αντιλαμβανόμαστε πως ένας ξένος πολιτισμός, μια διαφορετική γλώσσα και κουλτούρα, είναι ένας τρόπος να μάθουμε καλύτερα τους ανθρώπους και να τους αποδεχτούμε. Και αυτό, εντέλει, μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως αυτά που μας ενώνουν είναι περισσότερα από αυτά που μας χωρίζουν.

Τελικά, η καλή γνώση ξένων γλωσσών μάς δείχνει την ποικιλομορφία των επικοινωνιών που υπάρχει στον κόσμο, μας μυεί στη διαφορετικότητα και τον πλούτο

που υπάρχει στους τρόπους αλληλεπίδρασης μεταξύ των ανθρώπων. Παράλληλα, η εκμάθηση ξένων γλωσσών, πέρα από τις επαγγελματικές ευκαιρίες που μπορεί να προσφέρει, ευεργετεί τη νοητική και συναισθηματική ικανότητα του ανθρώπου με πάρα πολλούς τρόπους. Έτσι, κρίνεται σπουδαία η προσφορά των ξένων γλωσσών στον άνθρωπο.

Κείμενο 2

Ο Αμερικάνος (απόσπασμα)

Το χριστουγεννιάτικο διήγημα <<Ο Αμερικάνος>> δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στις 25 και 26 Δεκεμβρίου 1891, στην εφημερίδα Άστρ, της οποίας ο Παπαδιαμάντης υπήρξε τακτικός συνεργάτης.

[...]-Βρε παιδιά, θυμάστε, κανένας από σας, το Γιάννη τ' μπαρμπα-Στάθη τ' Μοθωνιού, που λείπει στην Αμέρিকা εδώ κι είκοσι χρόνια;

Ακούσας το όνομα τούτο ο ξένος ανεσκίρτησε κι εστράφη άκων προς τον λαλούντα. Εντούτοις εκρατήθη, προσεπάθησε να δείξη αδιαφορίαν, κ' ελθών εκάθισε παρά τινα γωνίαν του καπηλείου. Ήναψε πούρον κ' εκάπνιζεν.

[...]-Πού να θυμάστε σεις! Είσθε όλοι μικρότεροί μου [...] Ήμουν ως δεκαοχτώ χρονών όταν εξενιτεύθηκε ο γιος του Μοθωνιού, κ' εκείνος τότε θα ήταν ως εικοσιπέντε. Μα μου φαίνεται, να τον έβλεπα τώρα-δα, θα τον εγνώριζα. Απέθαναν με τον καημό του Γιάννη τους, κι ο καημένος ο μπαρμπα-Στάθης, κ' η γυναίκα του, Θεός σχωρέσ' τους! [...]. Και ο γιος τους έρριξε πέτρα πίσω του. [...] Ξέρετε που ήταν και αρραβωνιασμένος;

-Και ποια είχε; Ηρώτησε μετ' αδιαφορίας ο κλήτωρ της δημαρχίας, αρχηγός της πολιτοφυλακής της νυκτός.

Ο ξένος ήκουε μετά βαθυτάτης προσοχής, αλλ' εφυλάττετο να στρέψη βλέμμα προς τον λαλούντα.

-Είχε το Μελαχρώ της θεια-Κυρατσώς της Μιχάλαινας. Και σαν έφυγε και απέρασαν δυο-τρία χρόνια, την εγύρεψαν πολλοί, γιατί το κορίτσι είχε χάρες κ' εμορφιές, και τιμημένη ήταν, [...], και προικιά είχε καλά. Μα το Μελαχρώ δε θέλησε κανέναν, όσο που απέρασαν τα χρόνια κ' έγινε κι αυτή γεροντοκόριτσο. [...]

- Έλα κάμε γλήγορα [...] Κλείσε γλήγορα, Δημήτρη, να κοιμηθούν ο κόσμος, θα σπκωθούν τις δυο απ' τα μεσάνυχτα να παν στην εκκλησιά. Και ο κύριος έχει μέρος να κοιμηθή τάχα; Ηρώτησε δείξας τον Αμερικάνον.

-[...] Μη σε μέλη ως τόσο για τον κύριο, προσέθηκε παίξας την ματιά εις τον κλήτορα· αν θέλη μέρος να κοιμηθή, έχει και παραέχει.

-[...]

-Και ποιος είναι;

-Εκείνος που σας έλεγα πριν, ο Γιάννης τ' μπαρμπα-Στάθη τ' Μοθωνιού. Όταν ήρθες κι αποκαταστάθηκες εδώ του λόγου σου, ήταν φευγάτος, και γι' αυτό δεν τον θυμάσαι. Μα τον πατέρα του, τον μπαρμπα-Στάθη, τον έφθασες, θαρρώ.[...]

[...]

Ο ξενιτεμένος γαμβρός, ο από εικοσαετίας απών, ο από δεκαετίας μη επιστείλας, ο από δεκαετίας μη αφήσας που ίχνη, ο μη συναντήσας που πατριώτην, ο μη ομιλήσας από δεκαπενταετίας ελληνιστί, είχε γυρίσει πολλά μέρη εις τον Νέον Κόσμον, είχαν εργασθή ως υπεργολάβος εις μεταλλεία και ως επιστάτης εις φυτείας, κ' επανήλθε με χιλιάδας τινάς ταλλήρων εις τον τόπον της γεννήσεώς του, όπου επανηύρεν ηλικιωθείσαν, αλλ' ακμαίαν ακόμη, την πιστήν του μνηστήν.

Εν μόνον είχε μάθει, προ δεκαπέντε ετών, τον θάνατον των γονέων του. Περί της μνηστής του είχε σχεδόν πεποιθήσιν ότι θα είχαν υπανδρευθή προ πολλού· εν τούτοις διετήρει αμυδράν τινα ελπίδα. [...]

Μετά τρεις ημέρας, τη Κυριακή μετά την Χριστού Γέννησιν, ετελούντο, εν πάση χαρά και σεμνότητι, οι γάμοι του Ιωάννου Ευσταθίου Μοθωνιού μετά της Μελαχροινής Μιχαήλ Κουμπουρτζή.[...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

A.

Ποια είναι τα οφέλη από την εκμάθηση ξένων γλωσσών, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1; (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

Β.

Να γράψεις δύο λέξεις με τις οποίες συνδέονται οι περίοδοι λόγου στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4) και να αποδώσεις τη νοηματική σχέση που εκφράζει η καθεμία. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Γ.

Η συγγραφέας επιλέγει στο Κείμενο 1 το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο στο χωρίο της 3ης παραγράφου: «...ένας τρόπος να μάθουμε καλύτερα τους ανθρώπους και να τους αποδεχτούμε...» Να αιτιολογήσεις με συντομία αν η χρήση του πρώτου προσώπου είναι κατάλληλη γλωσσική επιλογή, λαμβάνοντας υπόψη πού δημοσιεύεται το κείμενο, σε ποιους απευθύνεται και για ποιο σκοπό υποστηρίζεται αυτή η άποψη.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Σε ομιλία σου στην Ευρωβουλή των Εφήβων, στην οποία συμμετέχεις ως εκπρόσωπος της χώρας μας, εκθέτεις τις απόψεις σου σχετικά με τους λόγους που καθιστούν αναγκαία την εκμάθηση ξένων γλωσσών στη σύγχρονη πραγματικότητα αλλά και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η γλωσσομάθεια δεν αποβαίνει βλαπτική για τις εθνικές γλώσσες. (350 – 400 λέξεις)

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Χαρακτήρισε τη γλώσσα που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας του κειμένου 2, κάνοντας παράλληλα συγκεκριμένες αναφορές. Σχολίασε πώς η επιλογή του επηρεάζει το ύφος του κειμένου.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Στη διάρκεια της ζωής του ξενιτεμένου Αμερικάνου, ποια ήταν τα κέρδη και ποιες οι απώλειες από την απόφασή του να ζήσει στο εξωτερικό μακριά από την πατρίδα του;

(μονάδες 10) Ποια τα συναισθήματα του ήρωα, όταν αυτός επιστρέφει στην πατρίδα του, κατά τη γνώμη σου; (μονάδες 5)

Να αναπτύξεις σε 80-200 περίπου λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

ΘΕΤΙΚΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

2° ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

Αντηχήσεις

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί διασκευασμένο άρθρο της Αμάντας Μιχαλοπούλου που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Η Καθημερινή, στις 21.04.2002

«Έχουμε πολλά να πούμε, ας μιλήσουμε». Η διαφημιστική καμπάνια εταιρείας κινητής τηλεφωνίας αντιφάσκει προς τη σύγχρονη πρακτική της επικοινωνίας. Στο μετρό, μέρα-νύχτα, κορίτσια και αγόρια σκυμμένα πάνω από το μικρό πληκτρολόγιο του κινητού τους επικοινωνούν αξιοζήλευτα γρήγορα, ασθματικά, καλύτερα από επαγγελματίες στενογράφους. Σ' όλη τη διαδρομή ακούγεται το μονότονο τικ τακ των πλήκτρων, η μέγιστη δεξιотeχνία της νέας εποχής.

Ακόμη, ωστόσο, και όταν μιλάνε οι άνθρωποι, δε φαίνεται πως έχουν τόσα πολλά να πουν: το πού και πότε συζητάνε, το πόσο. Δε χρειάζεται να είσαι ωτακουστής¹: οι άνθρωποι μιλούν μεγάλωφωνα στο κινητό τους, δε θέλουν να προστατεύσουν τίποτα και κανέναν, ούτε καν τα αισθήματά τους. Μερικές φορές ολόκληρο το βαγόνι βυθίζεται σ' αυτή την παράδοση επικοινωνία, οι άνθρωποι χάνονται σ' ένα προσωπικό σύμπαν, που με απίθανο τρόπο εκτίθεται στα μάτια όλων.

Έχουμε στα αλήθεια πολλά να πούμε; Τι τάξεως θέματα μάς ενδιαφέρει να συζητήσουμε; Ας μιλήσουμε, που λέει και η διαφήμιση, αλλά γιατί και πώς; Ζούμε στην πιο επικοινωνιακή εποχή και κατά παράδοξο τρόπο η επικοινωνία είναι πιο ρηχή από ποτέ.

Τις προάλλες ένας φίλος μου τηλεφώνησε εκλιπαρώντας να ανάψω την τηλεόραση εκείνη τη στιγμή και να παρακολουθήσω έναν διάλογο για την ανεργία σε μια εκπομπή που προβάλλει σε όλη τη διάρκεια της ημέρας την ιδιωτική ζωή μιας ομάδας νέων που ζουν για ένα χρονικό διάστημα στο ίδιο σπίτι. Τα παιδιά, προφανώς, είχαν πάρει εντολές να συζητήσουν σοβαρά, όπως γίνεται στα στρογγυλά τραπέζια και στα τηλεοπτικά παράθυρα. Για να μην τρομάζει η ατελείωτη φλυαρία τους τον προβληματισμένο τηλεθεατή, έπρεπε να μιλήσουν συγκροτημένα γύρω από ένα θέμα που απασχολεί τη νεολαία και να χρησιμοποιήσουν τη μέση τηλεοπτική γλώσσα. Δυστυχώς, πρόλαβα μόνο το τελευταίο πεντάλεπτο, που ήταν στα αλήθεια

τραγικό εξαιτίας της αφέλειάς του, αλλά και πολύ ενδεικτικό των τάσεων της επικοινωνίας. Κάθε άλλο παρά αυθόρμητη ανταλλαγή απόψεων.

Υπάρχει άραγε μέσα στην τόση επιστημοσύνη² κάποιος τρόπος να επικοινωνούν οι άνθρωποι μεταξύ τους, να ανταλλάσσουν ιδέες που δεν είναι κακέκτυπο³ τηλεοπτικών διαλόγων; Το γεγονός ότι στο δρόμο οι περαστικοί διατυπώνουν ιδέες δημοσίως χωρίς να ντρέπονται πια το μικρόφωνο, χωρίς να φοβούνται την κάμερα, με απίστευτη άνεση, αυτοπεποίθηση, εξοικείωση υπόσχεται και καλύτερες «επικοινωνιακές μέρες»; Μάλλον το αντίθετο συμβαίνει. Τα «πολλά» που έχουμε να πούμε καταχωνιάζονται ακόμη πιο βαθιά, ενώ τα λίγα και τα επαναλαμβανόμενα επιπλέουν.

1 Ωτακουστής: αυτός που ακούει κρυφά τι συζητούν κάποιοι, που κρυφακούει.

Η κινητή τηλεφωνία είναι η περίληψη αυτής της ιδιόμορφης επικοινωνιακής κατάστασης. «Πού είσαι;» είναι η ερώτηση που αντικαθιστά το «τι κάνεις;», «τι σκέφτεσαι;», «τι αισθάνεσαι;», «τι πιστεύεις;». Εύκολος τρόπος να «θάψεις» αυτά που σε απασχολούν και να ρίξεις από πάνω το χώμα καλοδεχούμενης ευτέλειας. Κι έτσι τα «πολλά» που έχουμε να πούμε θα τα διαχειριστούμε πάλι αναγκαστικά είτε ως ασκήσεις ρητορικής είτε ως μακρόσυρτες, αμήχανες σιωπές.

2 Επιστημοσύνη: η ιδιότητα του επιστήμονα καθώς και το σύνολο των επιστημονικών γνώσεων που αυτός έχει.

3 Κακέκτυπο: (μτφ., ως ουσ.) για κάτι που είναι κακή απομίμηση ή για κάποιον που προσπαθεί να μοιάσει σε κάποιο πρότυπο, το αποτέλεσμα όμως αυτής της προσπάθειας είναι αρνητικό.

Κείμενο 2

Η μόνη γη

Το ποίημα της Χλόης Κουτσουμπέλη ανήκει στην ποιητική συλλογή «Η γυμνή μοναξιά του ποιητή Όμικρον» και εκδόθηκε το 2021.

Ήθελα κάποτε να σου γράψω ένα γράμμα, δεν γνώριζα όμως τα ιερογλυφικά.

Ήθελα κάποτε να συναντηθούμε, μια άλλοτε αργούσες εσύ έναν αιώνα, άλλοτε εγώ
ερχόμουν μια χιλιετία πιο νωρίς.

Όταν εσύ άφηνες στο σπήλαιο αποτύπωμα παλάμης, το δικό μου χέρι μίκραινε
απότομα.

Όταν εσύ ζωγράφιζες τον βίσωνα⁴, εγώ φοβόμουν τους ταύρους.

Όταν καταποντιζόταν η Θήρα, εγώ συμμετείχα στην πομπή της Άνοιξης.

Όταν καιγόταν η Ρώμη, εγώ κατοικούσα στην Πομπηία.

Όταν σε κατασπάραζε η Αγαύη⁵, εγώ γλεντούσα με τον Διόνυσο.

Όταν πολεμούσες στα χαρακώματα, εγώ ήμουν σε στρατόπεδο συγκέντρωσης.

Όταν βομβάρδιζαν τη χώρα σου, εγώ πήγαινα εκδρομή στις Άλπεις.

Όταν εσύ έμπαινες σε κάποιο τρένο στη Ζυρίχη, εγώ πετούσα για το Άμστερνταμ.

Σε όλες τις εποχές δεν βρέθηκε ποτέ χώρος για μας.

Μα ποιοι άνθρωποι άραγε ποτέ τους συναντιούνται;

Άλλωστε κάπως πρέπει να δικαιολογεί την ύπαρξή της και η ποίηση.

Η μόνη γη όπου οι ψυχές συμπίπτουν

4. βίσων ή βίσονας : είδος ζώου, βουβάλι

5. Αγαύη: Στην ελληνική μυθολογία η Αγαύη ήταν η όμορφη κόρη του βασιλιά των Θηβών Κάδμου και της Αρμονίας. Η Αγαύη είχε αδελφές την Ινώ, τη Σεμέλη και την Αυτονόη. Η Αγαύη, ζηλεύοντας τη δόξα της αδελφής της, της Σεμέλης, που την είχε ερωτευθεί ο ίδιος ο πατέρας των θεών Δίας και από αυτόν είχε μείνει έγκυος στον θεό Διόνυσο, διέδωσε ότι η Σεμέλη έλεγε ψέματα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

A.

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου τρόπου επικοινωνίας, σύμφωνα με την αρθρογράφου του Κειμένου 1; (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

B.

Στην 3η παράγραφο του κειμένου 1 η αρθρογράφος διατυπώνει ορισμένα ερωτήματα. Να εξηγήσεις με ποιον τρόπο συμβάλλουν στη σύνδεση των νοημάτων του κειμένου.

Μονάδες 10

Γ.

Το ύφος λόγου της αρθρογράφου στο μεγαλύτερο μέρος της 5ης παραγράφου του Κειμένου 1 («Υπάρχει άραγε μέσα στην τόση επιστημοσύνη... καλύτερες «επικοινωνιακές μέρες»;) είναι ειρωνικό. Να εντοπίσεις δύο λέξεις ή φράσεις και ένα σημείο στίξης που διευκολύνουν την πρόθεσή της.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Καλείσαι να εκφωνήσεις μια ομιλία στο σχολείο σου (350-400 λέξεων) στα πλαίσια Ημερίδας που διοργανώνει ο Σύλλογος των Διδασκόντων με θέμα <<Επικοινωνία και Τεχνολογία>>. Στα πλαίσια αυτής εκθέτεις τον προβληματισμό σου αναφορικά με τους λόγους που αλλοιώνουν στην εποχή μας τη διάθεση για διάλογο.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

<<Σε όλες τις εποχές δεν βρέθηκε ποτέ χώρος για μας>> καταλήγει το ποιητικό υποκείμενο. Ποιες σκέψεις το οδηγούν σ' αυτό το συμπέρασμα και ποιους τρόπους

επιλέγει για να τους αισθητοποιήσει; (να αναφερθούν τέσσερις από τους πιο χαρακτηριστικούς).

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Να σχολιάσεις τους τρεις τελευταίους στίχους του ποιήματος (Κείμενο 2) σε **80-200 λέξεις** εκφράζοντας παράλληλα τη δική σου άποψη για το θέμα της επικοινωνίας των ανθρώπων στις μέρες μας.

Μονάδες 15

3° ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

Η κουλτούρα του διαλόγου

Το παρακάτω διασκευασμένο κείμενο του Θωμά Καραγκιοζόπουλου δημοσιεύθηκε στις 8 Δεκεμβρίου 2018 στον ιστοχώρο www.parallaximag.gr. Αναφέρεται σε περιπτώσεις που ο διάλογος απαξιώνεται από τα άτομα και δεν προωθείται η κουλτούρα του διαλόγου.

Πολλές φορές στον δημόσιο διάλογο κυριαρχεί μια στάση όπου ο αντίλογος απαξιώνεται, υπάρχει μια θεώρηση της κοινωνικής πραγματικότητας γεμάτη γενικότητες και ανακρίβειες, μια ισοπεδωτική αντίληψη που λέει ότι όλοι είναι ίδιοι και μια προσπάθεια δημιουργίας εντυπώσεων.[...]

Από τα πιο αντιπαραγωγικά για τον διάλογο πράγματα είναι όταν λέγονται ανακρίβειες και χονδροειδή ψεύδη είτε ασυνείδητα, είτε, ακόμη χειρότερα, εν γνώσει και προκαλούν τέτοια εντύπωση, ώστε φαντάζουν αδιάψευστες αλήθειες. Έτσι, **όταν το κοινό εκπαιδεύεται για χρόνια σε αυτόν τον τρόπο αντιπαράθεσης**, είναι σχεδόν νομοτελειακό ότι θα αναπαράγει αυτό το μοντέλο απέναντι σε πολλά ζητήματα με την ίδια ισοπεδωτική στάση. Με τον τρόπο αυτό καλλιεργείται, τόσο στους μεγάλους, όσο και στα παιδιά, μια κουλτούρα που είναι αντι-διαλογική και μια πεποίθηση πως κάθε φορά η συζήτηση-αντιπαράθεση θα γίνεται με όρους εντυπωσιασμού, με επιθετική ρητορική και δογματικές απόψεις.[...]

Έχω συναντήσει γονείς να απαντούν σε απορίες παιδιών τους με τις φράσεις «δεν αλλάζει τίποτε», «όλοι είναι ίδιοι» και κάπου εκεί τελειώνει η συζήτηση. Ο γονιός που δε θα καθίσει να μιλήσει σοβαρά με το παιδί του και δε θα του εξηγήσει τί σημαίνει να είσαι διαφορετικός και πώς μπορείς να είσαι διαφορετικός, δε δίνει σε αυτόν τον νέο άνθρωπο τα απαραίτητα ερεθίσματα, για να αρχίσει να διαμορφώνει μια κριτική στάση απέναντι σε ζητήματα της καθημερινότητας και ευρύτερα της κοινωνίας.

Όμως, έχω συναντήσει και μεγάλους σε ηλικία ανθρώπους, οι οποίοι, ζαλισμένοι μέσα στην καθημερινότητά τους και έχοντας αποφύγει να αντιληφθούν το πώς πρέπει να συμπεριφέρεται ένας πολίτης σε μια οργανωμένη κοινωνία και ποια ποιοτικά χαρακτηριστικά πρέπει να διαθέτει, καταφεύγουν στην εύκολη – ανέξοδη

πρακτική να θεωρούν και να λένε πως «για όλα φταίνε οι άλλοι και ποτέ οι ίδιοι». Αυτοί οι άνθρωποι θα έπρεπε να έχουν αποκτήσει την ικανότητα και την ωριμότητα να ασκούν κριτική εκεί που πρέπει, εκεί που υπάρχουν διαπιστωμένες στρεβλές καταστάσεις. **Πολλές φορές η ικανότητα κριτικής τους εξαντλείται στη συμπεριφορά των νέων ανθρώπων** και σε πικρόχολα σχόλια περί έλλειψης σεβασμού. Όμως, αυτή η έλλειψη, όταν υπάρχει, πηγάζει από τους μεγάλους, είναι οι ίδιοι που δεν κατάφεραν να τη διδάξουν στα παιδιά τους και είναι τα παιδιά τους που δεν κατάφεραν να τη διδάξουν στους νέους. **Οπότε, πώς κατηγορείς τους νέους για κάτι που δεν έχουν διδαχθεί; [...]**

Η αντίληψη «εγώ τα ξέρω όλα, εσύ δεν ξέρεις τίποτε» θα μπορούσε να είναι ελληνικής έμπνευσης. Δεν είναι φράση που την λες πάνω στα νεύρα σου, αλλά αποτελεί εμπεδωμένη προσωπική αντίληψη πως το κέντρο του κόσμου είσαι εσύ και οι υπόλοιποι απλώς υπάρχουν, για να επιβεβαιώνουν την ύπαρξή σου. Είναι το απαύγασμα μιας θεωρίας, που διυλίζει ως περιττά όσα δεν συμφωνούν με τα δικά σου πιστεύω και αντιβαίνουν σε όσα θεωρείς δεδομένα. Μια εν πολλοίς δογματική θέση απέναντι στα πράγματα, που δείχνει ότι ο δογματισμός δεν αποτελεί προνόμιο της θρησκευτικής πίστης.

Κείμενο 2

Πρέπει να βρω μια γλώσσα

Το ποίημα ανήκει στον Αλέξανδρο Ίσαρη και περιλαμβάνεται στο βιβλίο του «Θα επιστρέψω φωτεινός» (Ποιήματα, Άγρα, 2000).

Πρέπει να βρω μια γλώσσα
Που να ενώνει τα σύννεφα
Να χωρίζει τη θάλασσα
Να οξύνει τον πόνο
Για να μπορώ να σε κοιτάζω
Σκύβοντας και ρωτώντας
Ρουφώντας και παίζοντας
Περπατώντας στα τέσσερα.
Πρέπει να βρω μια γλώσσα
Που να ταιριάζει στις φωνές

Όταν θα δύνουν οι αισθήσεις
Και θα ξυπνά το αίσθημα
Όταν θα βάζω το νύχι
Στις πληγές, το ακάνθινο στεφάνι
Στα μαλλιά μου.
Πρέπει να βρω μια γλώσσα πυρετού
Που να γεμίζει πύον
Θα γίνεται μπλε το πρωινό
Και τρυφερό το βράδυ.
Πρέπει να βρω μια γλώσσα
Που θα 'χει την πίκρα
Του πιο γλυκού φιλιού
Την αλαφράδα του πουλιού
Και το στυφό της γνώσης.
Πρέπει να βρω μια γλώσσα

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

A.

Να περιγράψεις με συντομία σε 50-60 λέξεις τις περιπτώσεις στις οποίες δεν καλλιεργείται ο διάλογος, σύμφωνα με το κείμενο 1.

Μονάδες 15

B.

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας καταλήγει σε ένα συμπέρασμα. Ποιο είναι αυτό (μονάδες 4) και από ποιες λογικές σκέψεις απορρέει (μονάδες 6);

Μονάδες 10

Γ.

Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1 (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι σε κάθε περίπτωση ορθή):

1. «όταν το κοινό εκπαιδεύεται για χρόνια σε αυτόν τον τρόπο αντιπαράθεσης» (παράγραφος 2) στη φράση η λέξη «αντιπαράθεσης» στο παραπάνω γλωσσικό περιβάλλον έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

- α. συνεννόησης
- β. διένεξης
- γ. αντιδικίας
- δ. διαφωνίας

2. «Πολλές φορές η ικανότητα κριτικής τους εξαντλείται στη συμπεριφορά των νέων ανθρώπων» (παράγραφος 4): στη φράση «εξαντλείται» η λέξη στο παραπάνω γλωσσικό περιβάλλον έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

- α. αξιοποιείται
- β. εντοπίζεται
- γ. περιορίζεται
- δ. επικεντρώνεται

3. Η ρητορική ερώτηση «Οπότε, πώς κατηγορείς τους νέους για κάτι που δεν έχουν διδαχθεί;» (παράγραφος 4):

- α. στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των γονιών
- β. αποσκοπεί στον προβληματισμό του αποδέκτη του κειμένου
- γ. εκφράζει την απορία του πομπού για τη συμπεριφορά των γονιών
- δ. προσδίδει ζωντάνια και παραστατικότητα

4. Στην πρόταση «εγώ τα ξέρω όλα, εσύ δεν ξέρεις τίποτε» (παράγραφος 5) πρόθεση του λέγοντος είναι να:

- α. αποδοκιμάσει τον αποδέκτη του μηνύματος
- β. επικρίνει τον αποδέκτη του μηνύματος
- γ. ειρωνευτεί τον αποδέκτη του μηνύματος
- δ. υποβιβάσει/μειώσει τον αποδέκτη του μηνύματος

5. Η επιλογή «Δεν είναι φράση που την λες πάνω στα νεύρα σου» (παράγραφος 5) από τον συντάκτη του κειμένου παραπέμπει:

- α. στη γλώσσα των νέων
- β. στον προφορικό λόγο
- γ. στον γραπτό λόγο
- δ. σε ειδικό λεξιλόγιο

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2

Με αφορμή το κείμενο υπόθεσε ότι εκφωνείς ομιλία σε μαθητικό συνέδριο με θέμα το διάλογο, στο οποίο συμμετέχεις με την ιδιότητα του/της μαθητή/μαθήτριας της Α΄ τάξης του Λυκείου σου. Να εκθέσεις σε 350-400 λέξεις τη γνώμη σου αναφορικά με τη σημασία που έχει ο διάλογος στην ενίσχυση της επικοινωνίας στο σχολείο.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Ποιο συναίσθημα θεωρείς πως κατακλύζει το ποιητικό υποκείμενο; Στήριξε την απάντησή σου σε τέσσερα εκφραστικά μέσα που αξιοποιούνται στο ποίημα.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Να ερμηνεύσεις την ανάγκη του ποιητικού υποκειμένου να «βρει μια γλώσσα». Ποιες σκέψεις σου δημιουργούνται για την επικοινωνία σήμερα διαβάζοντας το Κείμενο 2; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε **80 - 200 λέξεις**.

Μονάδες 15

4° ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

Γονείς και έφηβοι: Μια διαρκής σύγκρουση

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη συνέντευξη του J. K. Freud, ψυχαναλυτή. Η συνέντευξη δόθηκε στην Δάφνη Σκαλιώνη και αναρτήθηκε στον ιστότοπο <https://book.ert.gr> στις 17 Δεκεμβρίου 2018.

Είναι απαραίτητο οι έφηβοι να συγκρούονται με τους γονείς τους και οι γονείς να συγκρούονται με τους εφήβους. Πρέπει να τους βάζουν όρια και να μην είναι «φίλοι» τους. Είναι βασικό οι γονείς να θέτουν όρια και οι έφηβοι να έχουν έναν γονιό με τον οποίο να μπορούν να συγκρουστούν. Το πρόβλημα της σύγχρονης κοινωνίας είναι η έλλειψη επικοινωνίας με τους γονείς. Επικοινωνούν ελάχιστα με τα παιδιά τους και οι έφηβοι πλέον είναι υπερβολικά μόνοι τους. Δεν έχουν κάποιον με τον οποίον να συγκρουστούν. Έτσι, νιώθουν παραμελημένοι και εγκαταλειμμένοι. Οι αυταρχικοί γονείς του παρελθόντος έχουν δώσει τη θέση τους σε γονείς πολύ ανεκτικούς.

Αυτό δημιουργεί γενιές νέων υπερβολικά παραμελημένων. Έτσι, οι νέοι καταφεύγουν σ' έναν μηχανισμό άμυνας και γίνονται επιθετικοί απέναντι στους γονείς που δεν τους προσέχουν. Οδηγούνται στο να γίνονται τυραννικοί ως άμυνα απέναντι στην αγωνία τους και τη μοναξιά τους. Έτσι είναι οι σύγχρονοι έφηβοι: παιδιά που βιώνουν τρομακτική εγκατάλειψη.

Χωρίς όρια τα παιδιά νιώθουν εγκαταλειμμένα. Αν και οι έφηβοι νομίζουν ότι λαχταρούν την απόλυτη ελευθερία, τελικά βιώνουν το απόλυτο χάος. Ένα παιδί που έχει απέναντί του έναν ενήλικα που θα του ορίσει μια ορισμένη ώρα, για να γυρίσει στο σπίτι ή που θα του πει «Κάνε τα μαθήματά σου!», καταλαβαίνει ότι ο ενήλικας νοιάζεται γι' αυτό. Έτσι, όταν τα σύγχρονα παιδιά και έφηβοι δεν έχουν απέναντί τους ενήλικες που νοιάζονται γι' αυτούς, νιώθουν πραγματικά εγκαταλειμμένοι. Νιώθουν αγωνία. Έχω πει ότι τον τελευταίο καιρό βλέπουμε γονείς που είναι οι ίδιοι αρκετά έφηβοι. Είναι όλοι μικροί στο σπίτι. Δεν υπάρχει κανένας ενήλικας να θέτει κανόνες. Κι αυτό προκαλεί μεγάλο άγχος. Είναι πολύ δύσκολο να είσαι γονιός. Είναι μια πρόκληση, μια πραγματική πρόκληση.[...]

Οι μεγάλες συγκρούσεις μεταξύ γονιών και παιδιών πολύ συχνά αφορούν τη διαχείριση του χρόνου. Οι έφηβοι έχουν μια πολύ ιδιαίτερη σχέση με τον χρόνο. Λένε, «Πρέπει να φύγω γρήγορα» και περνούν ώρες μπροστά απ' τον καθρέπτη. Έχουν επίσης μια ορισμένη σχέση με την αυτοεικόνα τους. Οι έφηβοι χρειάζονται «άδεια», για να κατοικήσουν το νέο τους σώμα. Θέλουν να οικειοποιηθούν το σώμα τους, που άλλαξε. Έτσι, οι έφηβοι κάνουν πέρσινγκ¹ ή τατουάζ ή σύμβολα ταυτότητας. Πολλές φορές οι γονείς αντιδρούν. «Πώς το έκανες αυτό;» Πολλά παιδιά μου λένε «Έκανα τατουάζ... αλλά δεν θέλω να το δει ο πατέρας μου». Τελικά, λαμβάνει χώρα ένα παιχνίδι εξαπάτησης, για να μην αποκαλυφθεί η πράξη. Γενικά, όλα έχουν να κάνουν με το σώμα. Τα ρούχα που φοράνε... τα αξεσουάρ που φοράνε...

[...] Όλοι φοβόμαστε το καινούργιο. Είναι κάτι πολύ ανθρώπινο. Εμείς που δεν είμαστε παιδιά της ψηφιακής εποχής, νιώθουμε φόβο. Τα παιδιά μας είναι παιδιά της ψηφιακής εποχής και συνδέονται με τα μέσα αυτά με άλλον τρόπο. Το μόνο που πρέπει να κάνουμε είναι να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τι ακριβώς κάνουν και να επικοινωνήσουμε μαζί τους. Πρέπει να ψάξουμε όμως με τι άλλο μπορούν να συνδεθούν. Πρέπει να μιλάμε με τα παιδιά, για να συνδέονται με άλλα πράγματα. Ξέρουμε ότι είναι πολύ ελκυστική η σύνδεση που προσφέρει το Ίντερνετ και τα μέσα γενικά. Ξέρουμε τους κινδύνους τους. Όμως, πρέπει να μιλάμε με τα παιδιά, με τους εφήβους, έτσι ώστε να ανοίξουν άλλα κανάλια σύνδεσης.[...]

1. τρύπημα σε διάφορα σημεία του σώματος

Κείμενο 2

Εφηβεία

Το παρακάτω ποίημα είναι του Ηλία Σιμόπουλου, ποιητή με πολύχρονη παρουσία στα ελληνικά γράμματα. Μέσα από το έργο του προβάλλονται οι παγκόσμιες αξίες της πανανθρώπινης φιλίας, της αγάπης, της ελευθερίας, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Τι όμορφο που ήτανε
το παραμύθι της άνοιξης
τα κυριακάτικα πρωινά
με τις καμπάνες του 'Αη-Σπυρίδωνα
σε μιαν εξαίσια μουσική συναυλία-

όταν ανεβαίναμε
τα μαρμάρινα σκαλοπάτια
όταν κατεβαίναμε
τους κήπους με τις τριανταφυλλιές
όταν δεν υπήρχε χτες
ούτε σήμερα
ούτε αύριο
παρά μονάχα τα ηλιοκαμένα μας σώματα
με τα πλατιά στέρνα, τα γερά μπράτσα
τα εφηβικά μας όνειρα
που δεν υποψιάζονταν τα δόντια της φθοράς
ο δίχως σύνορα ουρανός
κι ο στρατηλάτης άνεμος
που 'φερνε τα μηνύματα
μιας άνοιξης αιώνιας
Τι όμορφο που ήτανε
το παραμύθι της άνοιξης!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

A.

Να εκθέσεις σε 60-80 λέξεις τους βασικούς λόγους που οδηγούν σε σύγκρουση τους εφήβους με τους γονείς τους, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

B.

Η πρώτη με τη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 συνδέονται νοηματικά μεταξύ τους με τη σχέση αιτίου – αποτελέσματος. Να περιγράψεις με συντομία ποια είναι η αιτία που διατυπώνεται στην πρώτη παράγραφο και ποιο το αποτέλεσμα στη δεύτερη.

Μονάδες 10

Γ.

Στην 4η παράγραφο του Κειμένου 1 («Οι μεγάλες συγκρούσεις ... τα αξεσουάρ που φοράνε...») παρατηρούμε εναλλαγή του πλάγιου και του ευθέος λόγου. Τι επιτυγχάνεται, κατά τη γνώμη σου, με αυτή την επιλογή; (μονάδες 5) Γράψε ξανά την παράγραφο, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε ο λόγος να είναι πλάγιος σε όλη την έκτασή της. (μονάδες 10)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Υπόθεσε ότι συμμετέχεις σε εκδήλωση που διοργανώνουν από κοινού ο σύλλογος διδασκόντων του σχολείου σου με το σύλλογο γονέων και κηδεμόνων με θέμα τις σχέσεις εφήβων και γονέων. Σε ομιλία σου (350-400) λέξεων με την ιδιότητα του/της μαθητή/τριας της Α΄ τάξης του Λυκείου να εκθέσεις τη γνώμη σου για τη σημασία που έχει για την ομαλή ανάπτυξη του εφήβου η επικοινωνία του με τους γονείς, ακόμη κι αν αυτή καταλήγει σε συγκρούσεις και διαφωνίες.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Επιχείρησε να σκιαγραφήσεις τους νέους βάσει των χαρακτηριστικών που τους αποδίδονται στο ποίημα. Να συνοδεύσεις την απάντησή σου αναφέροντας παράλληλα τέσσερις τρόπους που συμβάλλουν στην απόδοση της εικόνας τους από τον ποιητή.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Ποια τα συναισθήματα του ποιητικού υποκειμένου στο κείμενο 2, καθώς αναπολεί στιγμές της εφηβικής ηλικίας του; (μονάδες 10) Ταυτίζεσαι ή διαφοροποιείσαι ως έφηβος/η με το σκηνικό που στήνεται στο ποίημα; (μονάδες 5) **(80-200 λέξεις)**

Μονάδες 15

5^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

Εφηβεία: μια σημαντική μετάβαση για παιδιά και γονείς

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα ενός εκτενούς άρθρου της Νέλλης Φλωρεντίν, Συμβουλευτικής Ψυχολόγου και Οικογενειακής Ψυχοθεραπεύτριας, το οποίο δημοσιεύθηκε στις 31 Ιανουαρίου 2020 στον ιστότοπο <https://www.psychologynow.gr/arthra-psychologias>

Η εφηβεία είναι μια περίοδος σημαντικών αλλαγών και ανακατατάξεων, οι οποίες αποτελούν σημαντικές προκλήσεις για τους ίδιους τους εφήβους αλλά και τους γονείς τους. Οι έφηβοι καλούνται να ανταποκριθούν σε σημαντικές μεταβάσεις σε όλους τους τομείς της ζωής τους. Οι αλλαγές στο ίδιο τους το σώμα απαιτούν από τους ίδιους να αποχωριστούν τη σχέση τους με την παιδική πτυχή τους και να διαμορφώσουν μια διαφορετική- ίσως πιο ενήλικη- εικόνα για τον εαυτό τους.

Στο σχολείο οι απαιτήσεις αυξάνονται και αναμένεται από τους έφηβους μαθητές να αναλάβουν να φέρνουν εις πέρας τις υποχρεώσεις τους, να οργανώνουν το χρόνο τους και να αξιοποιούν τις δυνατότητές τους. Η ομάδα των συνομηλίκων παίζει, πλέον, κεντρικό ρόλο στη ζωή τους και έχουν ανάγκη να είναι αποδεκτοί και αρεστοί, ενώ παράλληλα προσπαθούν να διαμορφώσουν τη δική τους, ξεχωριστή ταυτότητα. Στην προσπάθειά τους αυτή, αναδεικνύεται έντονα η επιθυμία των εφήβων για ελευθερία και αυτονομία από την πατρική τους οικογένεια.

Η εφηβεία αποτελεί, όμως, μια μεταβατική περίοδο όχι μόνο για τους εφήβους αλλά και για τους γονείς τους οι οποίοι χρειάζεται να προβούν σε αλλαγές ώστε να επιτρέπουν την «μετακίνηση» των παιδιών τους μέσα και έξω από την οικογένεια. Οι γονείς καλούνται να αποχωριστούν την παλιά, στενή σχέση με τα παιδιά τους και να επαναπροσδιορίσουν τις προσδοκίες, τις απαιτήσεις και τον ρόλο τους.

Πλέον, ο ρόλος τους δεν είναι πάντα κατευθυντικός και χρειάζεται να ικανοποιήσουν την ανάγκη των παιδιών τους για αυτονομία και ταυτόχρονα για καθοδήγηση. Επιπλέον, αναμένεται να αφήνουν περισσότερο «χώρο» στους εφήβους, ώστε να αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους, να κάνουν τις επιλογές τους και να διαμορφώνουν τη δική τους κοσμοθεωρία για θέματα που τους αφορούν.

Ωστόσο, κάθε μετάβαση, ακόμα κι αν είναι αναμενόμενη, όπως το πέρασμα στην εφηβεία, συνοδεύεται από ενθουσιασμό και προσμονή αλλά και από αγωνία και φόβο για όλη την οικογένεια. Επιπλέον, όλες οι αλλαγές που προκύπτουν στην περίοδο της εφηβείας συμβάλλουν στον επαναπροσδιορισμό της σχέσης γονιών και εφήβων. Αρκετές φορές, η σχέση χαρακτηρίζεται είτε από συγκρούσεις κι εντάσεις είτε από συναισθηματική απόσταση και απομάκρυνση, κάτι που προβληματίζει έντονα τους γονείς.

Τι μπορούν να κάνουν οι γονείς για να διευκολύνουν αυτή τη μετάβαση και να διατηρήσουν μια υγιή σχέση με τα έφηβα παιδιά τους;

Πρώτα να δείχνουν αυθεντικό ενδιαφέρον για τον κόσμο των εφήβων παιδιών τους στην προσπάθεια να τα γνωρίσουν και να τα καταλάβουν περισσότερο. Έπειτα να αναγνωρίζουν και να αποδέχονται τα συναισθήματα των παιδιών τους, ακόμα και όταν δεν κατανοούν τις έντονες αντιδράσεις τους ή δυσκολεύονται να τις αντιμετωπίσουν. Ακόμη, να τηρούν συγκεκριμένους κανόνες και όρια, ώστε οι έφηβοι να μπορέσουν να προστατευτούν από πιθανούς κινδύνους αλλά και να αξιοποιήσουν την ελευθερία τους με δημιουργικό τρόπο. Τέλος, να διαθέτουν ένα καλό υποστηρικτικό δίκτυο ή να απευθύνονται σε κάποιο ειδικό όταν χρειάζονται χώρο για να επεξεργαστούν τα δικά τους δύσκολα συναισθήματα σχετικά με αυτή τη μεταβατική περίοδο.

Κείμενο 2

Ο κλέφτης

*Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από κλέφτικο δημοτικό τραγούδι, το οποίο περιλαμβάνεται στη συλλογή *Popularia Carmina Graeciae Recentioris* (= Λαϊκά Τραγούδια της Σύγχρονης Ελλάδας) που εκδόθηκε από τον Α. Passow (Λειψία 1860).*

- Βασίλη κάτσε φρόνιμα, να γίνεις νοικοκύρης, 1

Για ν' αποκτήσεις πρόβατα, ζευγάρια κι' αγελάδες,
Χωριά κι αμπελοχώραφα, κοπέλια¹ να δουλεύουν. –

Μάνα μου 'γω δεν κάθομαι να γίνω νοικοκύρης,

Να κάμ' αμπελοχώραφα, κοπέλια να δουλεύουν, 5

Και να 'μαι σκλάβος των Τουρκών, κοπέλι των σκυλιώνε.

Φέρε μου το βαριό σπαθί και τ' αλαφρό ντουφέκι,
Να πεταχτώ σαν το πουλί ψηλά στα κορφοβούνια,
Να πάρω δίπλα τα βουνά, να περπατήσω λόγκους,
Να βρω λημέρια² των κλεφτών, γιατάκια³ καπετάνιων. 10

.....
Πουρνό⁴ φιλεί τη μάνα του, πουρνό ξεπροβοδιέται.
Γεια σας βουνά με τους γκρεμνούς, λαγκάδια με τες πάχνες –
Καλώς το τ' άξιο το παιδί και τ' άξιο παλληκάρι – .
Οι Τούρκοι τον αγνάντεψαν και παγανιά⁵ του στέλνουν,
Πήγαν και τον καρτέρεσαν⁶ σ' ένα άγριο μονοπάτι, 15
Κ' εστοχαστήκαν τα σκυλιά πως ήταν σαν κι εδαύτους,
Σχοινιά 'χαν να τον δέσουνε, σαν νάτανε κριάρι.
Μα εκείνο τ' άξιο το παιδί, τ' άξιο το παλληκάρι
Σαν βγάζει το βαριό σπαθί και τσώκαμε⁷ γιουρούσι⁸,
Σα θεριστής εφάνηκε όταν θερίζ' αστάχια, 20
Μ' αντίς αστάχια θέριζε τα τούρκικα κεφάλια,
Θερίζει Τούρκους δεκοχτώ και λάβωσε τριάντα,
Τους πήρε και τα πλιάτσικα⁹ κι εγίνη καπετάνιος.

-
1. υπηρέτες
 2. κρυψώνες
 3. κρεβάτια, καταλύματα
 4. πρωί
 5. παγίδα
 6. τον περίμεναν
 7. τους έκανε
 8. επίθεση
 9. τα λάφυρα, ό,τι πολύτιμο είχαν

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

A.

Να γράψεις ποια από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ), σύμφωνα με το Κείμενο 1:

- α) Η μεταβατική περίοδος της εφηβείας σχετίζεται και με σωματικές αλλαγές.
- β) Οι έφηβοι προσδοκούν από την ομάδα των συνομηλίκων να επιλύσει τα προβλήματά τους.
- γ) Οι έφηβοι χρειάζονται να καθοδηγούνται από τους γονείς και όχι να αφήνονται τελείως αυτόνομοι.
- δ) Η σχέση γονέων και εφήβων μπορεί να περιλαμβάνει συγκρούσεις και εντάσεις.
- ε) Οι γονείς οφείλουν να θέτουν όρια για να διασφαλίσουν ότι οι έφηβοι θα είναι όχι μόνο ελεύθεροι αλλά και προστατευμένοι.

Μονάδες 10

Β.

Πλέον, ωστόσο: Να εξηγήσεις με συντομία τη λειτουργία των λέξεων αυτών στην αρχή της 4ης και της 5ης παραγράφου του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

Γ.

Να αναλύσεις τα σύνθετα ρήματα και ουσιαστικά του κειμένου, τα οποία σημειώνονται με υπογράμμιση, στα συνθετικά τους.

Να συμβουλευτείς και τα παραδείγματα:

Παραδείγματα: ανακατατάξεων → ανά + κατά + τάσσω

να ανταποκριθούν → αντί + από + κρίνω

1. αποτελούν (1η παράγραφος) →

2. μεταβάσεις (1η παράγραφος) →

3. να διαμορφώσουν (1η παράγραφος) →

4. αναμένεται (2η παράγραφος) →

5. να αναλάβουν (2η παράγραφος) →

6. να προβούν (3η παράγραφος) →

7. να επιτρέπουν (3η παράγραφος) →
8. να επαναπροσδιορίσουν (3η παράγραφος) →
9. καθοδήγηση (4η παράγραφος) →
10. προσμονή (5η παράγραφος) →
11. συμβάλλουν (5η παράγραφος) →
12. εντάσεις (5η παράγραφος) →
13. να αναγνωρίζουν (7η παράγραφος) →
14. αντιδράσεις (7η παράγραφος) →
15. να επεξεργαστούν (7η παράγραφος) →

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Με αφορμή το παραπάνω άρθρο που αναφέρεται στις προκλήσεις της ηλικίας σου αποφασίζεις να στείλεις μια επιστολή (350 - 400 λέξεων) προς τη συγγραφέα. Σε αυτήν αναλύεις τεκμηριωμένα τη σημαντικότερη, κατά τη γνώμη σου, από τις συμβουλές που δίνει η συγγραφέας στους γονείς.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Ποια χαρακτηριστικά αποδίδει ο ποιητής στο Βασίλη στους τελευταίους στίχους του ποιήματος (18 - 23); Στήριξε την απάντησή σου σε τέσσερις κειμενικούς δείκτες που εντοπίζεις στους αντίστοιχους τύπους.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Ποια είναι η επιθυμία της μητέρας του Βασίλη και ποια η δική του στην αρχή του Κειμένου 2; Συμφωνείς ή διαφωνείς με την απόφαση του Βασίλη να κάνει πράξη την επιθυμία του στη συνέχεια του ποιήματος, και γιατί; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 80-200 λέξεις.

Μονάδες 15

6° ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

Η εφηβική επαναστατικότητα

Το παρακάτω κείμενο έχει δημοσιευτεί στις 22.11.2017 στον ιστότοπο efiveia.gr από την Εύη Μεσσαριτάκη, Ψυχολόγο. Παρατίθεται σε απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Πρόκειται για ένα από τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της εφηβείας και για έναν από τους μεγαλύτερους πονοκεφάλους των γονέων: η επαναστατικότητα. Ταυτόχρονα, δεν είναι όλες οι μορφές επαναστατικότητας ίδιες. Υπάρχει η επαναστατικότητα ενάντια στην κοινωνική συμμόρφωση και εκείνη ενάντια στη γονεϊκή εξουσία. Και στις δύο περιπτώσεις, βέβαια, ο έφηβος κερδίζει με αυτόν τον τρόπο την προσοχή των ενηλίκων.

Το νεαρό άτομο μπορεί ν' αναζητά την προστασία της ατομικότητάς του και την ανεξαρτησία από τις επιθυμίες των γονιών του και αυτό να οδηγεί στην κριτική και τη δυσαρέσκεια από μέρους τους. Αυτό μπορεί να γίνεται είτε γιατί αμφισβητείται η γονεϊκή εξουσία είτε γιατί τα παιδιά μπορεί όντως να κινδυνεύσουν.

Ένας επαναστατημένος έφηβος μπορεί να σαμποτάρει¹ τον εαυτό του εγκαταλείποντας δραστηριότητες που τον ευχαριστούσαν, γιατί πια τις καταγράφει ως παιδικές. Μπορεί να εκδηλώσει αυτοκαταστροφική συμπεριφορά και να πέσουν οι επιδόσεις του στο σχολείο ή ακόμα και να εμπλακεί σε ριψοκίνδυνες δραστηριότητες. Οι γονείς όμως πρέπει να είναι σε θέση να διακρίνουν για ποιους λόγους τα παιδιά τους εξεγείρονται και να ξεπεράσουν την αίσθηση ότι πλήττεται ο ρόλος της αυθεντίας που μέχρι πρότινος κατείχαν.

Η παραπάνω αίσθηση είναι ανθρώπινη και αναμενόμενη ως ένα βαθμό. Ταιριάζει δηλαδή στο γονιό να δυσανεστέεται και να δυσφορεί μπροστά σ' αυτή τη νέα τάξη πραγμάτων που διεκδικεί ένας έφηβος για την οικογένεια. Και ο γονιός άνθρωπος είναι άλλωστε και είναι λογικό να σαστίζει μπροστά σε τέτοιες αλλαγές. Οποιαδήποτε μεγάλη αλλαγή ακολουθείται από μία περίοδο αποσταθεροποίησης και απαιτείται χρόνος, για να βρεθεί ξανά η ισορροπία. Και η εφηβεία είναι μία μεγάλη αλλαγή για την οικογένεια, αφού πρόκειται για τη μετάβαση ενός ατόμου από την παιδικότητα στην ενήλικη ζωή.

1 Υπονομεύει, παρεμποδίζει

Κείμενο 2

Πίσω από τη βιτρίνα (απόσπασμα)

Το κείμενο έχει αντληθεί από το βιβλίο της Γαλάτειας Καζαντζάκη: Κρίσιμες στιγμές, Αθήνα, 1953. [...]

Μόλις ο κυρ Θόδωρος έφτασε το μεσημέρι σπίτι του, φορτωμένος το δίκτυ με τα ψώνια, πήγε ίσια στο εργαστήρι της γυναίκας του και από την πόρτα τη ρώτησε σα ν' ανυπομονούσε:

«Ε, το λοιπόν τι απόγινε, τέλειωσε, Ερασμία;»

Η Ερασμία, που έραβε στη μηχανή, τα κορίτσια είχαν φύγει, σταμάτησε το γάζωμα, σήκωσε το κεφάλι και τ' αποκρίθηκε γελαστή:

«Εντάξει, Θόδωρε, τέλειωσε».

«Μπράβο... Δόξα σοι ο Θεός».

«Ήρθε να μου το πει, και βγήκε. Όπου να 'ναι έρχεται».

«Έφερα μπριτζόλες χοιρινές... αλλά μη σπκώνεσαι, θα τις φτιάξω εγώ... κάνε τη δουλειά σου...»

«Όχι, εγώ θα τις φτιάξω. Να ξεμουδιάσουν και τα πόδια μου. Από το πρωί κάθομαι».

Και τράβηξαν μαζί στην κουζίνα.

«Πώς φαινόταν; Ήτανε ευχαριστημένος;» εξακολούθησε να τη ρωτά ο κυρ Θόδωρος αδειάζοντας το δίκτυ, ενώ η Ερασμία έβαζε την ποδιά της κουζίνας κι ανασκούμπωσε τα μανίκια της.

«Ευχαριστημένος; Όχι. Αυτό, μου είπε, γένηκε για τον τύπο. Τίποτα άλλο».

«Σωστά». Σώπασαν κι ύστερα από λίγο ξαναρώτησε: «Ούτε είπε αν θα μας αφήκει να πάει με τον πατέρα του;»

«Να μας αφήκει;» Κι η Ερασμία ένοιωσε σαν διά μιας η καρδιά της να 'παψε να δουλεύει, και κόπηκαν τα γόνατά της.

Να τους αφήκει; Μα ναι, πώς δεν το συλλογίστηκε; Σωστά. Τώρα μπορούσε μια χαρά να τους αφήκει. Τώρα έχει τον πατέρα του, τον παντοδύναμο κομματάρχη, με το τρανό συγγενολόι και το μεγάλο όνομα... Να βρει κοντά του όσα στερήθηκε. Να προχωρέσει στην κοινωνία, με τα μέσα που διαθέτει η φαμελιά του πάππου προς πάππου...[...]

Και τότε άρχεψαν να κυλούν τα δάκρυά της εκεί καθώς έπλενε τα πιάτα. Γιατί στάθηκε τόσο άτυχη; [...] Γιατί πήγε ν' αγαπήσει ένα αρχοντόπουλο, αυτή η μοδιστρούλα, το φτωχοκόριτσο; Έλπισε ποτέ να την κάμει γυναίκα του ο Σαρρής; [...] ...Θυμάται τα περασμένα... Θυμάται την πίκρα της εγκατάλειψης... την απονία του... τη σκληρότητά του... Όνειρα της νιότης...σκέδια για το μέλλον... όλα ήρθε σαν το ληστή και της τα ρήμαξε... Την αποζημίωσε ο Γιωργάκης... Θυμάται το μαιευτήριο, όταν για πρώτη φορά πήρε το μωρό στην αγκαλιά της... Ντροπή, μετανοιωμός, πίκρες, όλα διαλύθηκαν... Θυμάται όταν βγήκε από την πόρτα, και είδε το ανοιξιιάτικο πρωινό, όλο φως, και την πλατειά λεωφόρο. Τι όμορφος της φάνηκε ο κόσμος και, πόσο πλούσια και γλυκειά η ζωή... Είχε τη δουλειά της... Δεν είχε κανένα ανάγκη... κι όταν ύστερα από λίγα χρόνια παρουσιάστηκε και τούτος ο άγιος άνθρωπος και τη ζήτησε. Ήθελε να φτιάξει σπιτικό, να νοικοκυρευτεί... δε μπορούσε πια να ζει μαγκούφης και μοναχός... κι αγάπησε το Γιωργάκη, και ο Γιωργάκης τον αγάπησε και ζούσανε ευτυχισμένοι κι οι τρεις...[...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

A.

Σε 60-70 λέξεις να αποδώσεις τους λόγους για τους οποίους η επαναστατικότητα των εφήβων είναι ένα χαρακτηριστικό που απασχολεί έντονα τους γονείς τους.

Μονάδες 10

B.

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο επιχειρείται, γλωσσικά και νοηματικά, η μετάβαση από την τρίτη στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 2.

Μονάδες 10

Γ.

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 παρατηρούμε ρηματική διατύπωση που σε δύο σημεία δηλώνει πιθανότητα και σε ένα σημείο αναγκαιότητα. Να εντοπίσεις τις διατυπώσεις αυτές (μονάδες 9) και να δικαιολογήσεις την επιλογή τους με κριτήριο το νόημα των προτάσεων ή περιόδων λόγου στις οποίες βρίσκονται (μονάδες 6)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Με αφορμή το κείμενο που διάβασες αποφασίζεις να συντάξεις επιστολή σε φίλο/η σου με σκοπό να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου στην άποψη που διατυπώνεται από τη συγγραφέα ότι <<Και η εφηβεία είναι μια μεγάλη αλλαγή για την οικογένεια, αφού πρόκειται για τη μετάβαση ενός ατόμου από την παιδικότητα στην ενήλικη ζωή>>.

Η επιστολή σου να εκτείνεται σε 350-400 λέξεις.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Στο κείμενο 2 εντοπίζεται μια αναχρονία. Επιβεβαιώσε την ύπαρξή της παρουσιάζοντας τα γεγονότα στα οποία αναφέρεται και τους εκφραστικές επιλογές που την αισθητοποιούν.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Να ερμηνεύσεις σε 80-200 λέξεις τη συναισθηματική αντίδραση της Ερασμίας στο παραπάνω απόσπασμα (μονάδες 10) εξετάζοντας παράλληλα τον βαθμό στον οποίο, κατά τη γνώμη σου, είναι δικαιολογημένη. (μονάδες 5)

Μονάδες 15

7^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

Οι Έλληνες γονείς αγαπούμε τα παιδιά μας, αλλά δεν τα σεβόμαστε!

Το απόσπασμα προέρχεται από συνέντευξη της εκπαιδευτικού και συγγραφέα Κικής Τζωρτζακάκη -Λυμπεροπούλου που δημοσιεύθηκε στις 16. 9. 2015 στο www.cretalive.gr με αφορμή την έκδοση του βιβλίου της «Τι σημαίνει εφηβεία σήμερα;».

-Τι σημαίνει εφηβεία σήμερα;

Σημαίνει ότι μεγαλώνουμε μια άγνωστη γενιά, τα παιδιά της ηλεκτρονικής εποχής που βιάζονται να μεγαλώσουν και να τα ζήσουν όλα ασθμαίνοντας¹. Οι σημερινοί έφηβοι γρήγορα μεγαλώνουν, γρήγορα διεκδικούν εξόδους και δικαιώματα, γρήγορα διαμορφώνουν μουσικά γούστα, τρόπους διασκέδασης και χρήσης του ελεύθερου χρόνου τους. Παράλληλα, όμως, έχουν φτωχή πνευματική ζωή, χωρίς να καλλιεργούν το μυαλό και την κρίση τους και χωρίς ο ψυχισμός τους να ωριμάζει παράλληλα με το σώμα τους. Βεβαίως, υπάρχουν και έφηβοι με στόχους και οράματα στραμμένοι στην αρμονική ανάπτυξη σώματος, πνεύματος και ψυχής, που είναι από κάθε άποψη αξιοθαύμαστοι.

-Μπορούν οι γονείς να προστατέψουν τα παιδιά από τους εθισμούς; [Ίντερνετ-τηλεόραση-κινητό]

Τα σημερινά παιδιά της ηλεκτρονικής εποχής λατρεύουν τις οθόνες. Από μωρά έχουν μεγάλη εξοικείωση με τις κάθε είδους συσκευές και τις χειρίζονται με απόλυτη άνεση. Αντίθετα, πολλοί γονείς είναι «ηλεκτρονικά αναλφάβητοι». Έτσι δεν έχουν ούτε την πρόποση εγγύτητα² ούτε επιχειρήματα, ώστε από τότε που τα παιδιά τους είναι μικρά να μπορέσουν να τους θέσουν οικογενειακούς κανόνες και όρια ως προς τη χρήση της τηλεόρασης, του Ίντερνετ και του κινητού. Αν τα όρια δεν είναι ξεκάθαρα και δεν τεθούν από πολύ μικρή ηλικία, στην εφηβεία το παιδί μπορεί να είναι ασύδοτο. Να «κολλήσει» τόσο πολύστις οθόνες που να αμελήσει το διάβασμα, τα εξωσχολικά μαθήματα, το μέλλον του, την κοινωνικότητά του, τη φροντίδα του εαυτού του. Το μόνο που σώζει λοιπόν είναι σαφή και σταθερά όρια από πολύ μικρή ηλικία. Αν δοκιμάσουμε να βάλουμε κανόνες και όρια για πρώτη φορά στην εφηβεία

, το παιδί μας δυσανασχετεί, εξαγριώνεται και είναι σχεδόν αδύνατον να συνεννοηθεί μαζί μας.

-Γιατί συγκρουόμαστε με τα παιδιά μας; Ιδιαίτερα στην εφηβεία το πρόβλημα είναι ακόμα πιο έντονο!

Σε όλες τις οικογένειες λόγω της συμβίωσης το κάθε μέλος συγκεντρώνει εσωτερική δυσφορία και οι αντιθέσεις πρέπει να εκδηλωθούν με καθαρά λόγια, για να εκτονωθεί η συσσωρευμένη ένταση. Είναι φυσιολογικό και αναγκαίο να διαφωνούμε, να διαπληκτιζόμαστε, να καυγαδίζουμε. Όμως, πάντοτε πρέπει να τηρούμε ορισμένους κανόνες. Μπορούμε να υψώσουμε τον τόνο της φωνής μας, ώστε να εκτονώσουμε την ένταση, δεν επιτρέπεται όμως να ξεστομίσουμε λόγια που δεν μπορούμε να τα πάρουμε πίσω, λόγια που πληγώνουν, που ταπεινώνουν, που κατηγορούν, που υποτιμούν τον άλλο.

1. Ασθμαίνοντας: λαχανιάζοντας, τρέχοντας να προλάβουν

2. Εγγύτητα: γεινίαση, πλησίασμα

-Λίγο περισσότερη φροντίδα και προσοχή στα παιδιά μας είναι υπερπροστασία, λίγο λιγότερη είναι εγκατάλειψη. Τι πρέπει να κάνουμε;

Εμείς οι γονείς, είτε υπερπροστατεύουμε τα παιδιά μας είτε τους στερούμε την ψυχική μας παρουσία, συνήθως νομίζουμε ότι κάνουμε το καθήκον μας, ότι είμαστε καλοί γονείς. Όμως, δεν έχει αξία τι ισχυριζόμαστε εμείς, αλλά τι εισηγείται το παιδί μας. Αντί λοιπόν να τοποθετούμε την ευτυχία του αποκλειστικά στα υλικά αγαθά και να λέμε «δεν του λείπει τίποτα», ας δούμε τις πνευματικές και ψυχικές ανάγκες του παιδιού μας. Το κάθε παιδί έχει ανάγκη από λίγα, από στοιχειώδη υλικά αγαθά, αλλά απεριόριστη ανάγκη από στοργή, ψυχική παρουσία και πνευματικά ερεθίσματα. Έχει ανάγκη να νιώσει την εμπιστοσύνη μας και την ευθύνη του εαυτού του. Δεν χρειάζεται γονείς που το στραγγαλίζουν με τις υπερβολικές φροντίδες και τη διαρκή αγωνία τους, ούτε γονείς που είναι αλλού, που είναι ψυχικά απόντες.

Κείμενο 2

«Αναφυλλητό. XXXVIII», (απόσπασμα)

Το ποίημα που ακολουθεί είναι του Γιάννη Ρίτσου από τη συλλογή Υδρία (1957-1958)

[...]Τα παιδιά θέλουν παπούτσια

τα παιδιά θέλουν ψωμί

θέλουνε και φάρμακα,

δούλεψε κ' εσύ.

Γέλα, κλαίγε κι όλο λέγε,

το παιδί: ζωή.

Τίποτ' άλλο. Ζωή.

Ζύμωνε στη σκάφη,

πρώτο σου ζυμάρι,

πρώτο σου ψωμί

πρώτο σου σταυρόψωμο

μια ψωμένια κούκλα

για το παιδί.

Ζύμωνε τη λάσπη,

πρώτη σου μυστριά

πρώτο πηλοφόρι

ένα καλυβάκι

μια μικρούλα αυλή

για το παιδί.

Ζύμωνε το χώμα

με το δάκρυ-δάκρυ

ζύμωνε τη λάσπη

φτιάξε ένα χωμάτινο πουλί

να πετάει τη νύχτα

και να κλαΐδεις
για το παιδί.

Τούτη είναι η ζωή μας
τούτο το μεγάλο —
τίποτ' άλλο.
Γέλα, κλάψε, πες
ό,τι θες.
Το παιδί: ζωή.
Τίποτ' άλλο!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

A.

Για ποιους λόγους, σύμφωνα με τη συνεντευξιαζόμενη στο Κείμενο 1, πρέπει οι γονείς να θέτουν όρια στα παιδιά τους; (50 –60 λέξεις).

Μονάδες 10

B.

Στην πρώτη παράγραφο – απάντηση της συνέντευξης (Κείμενο 1) εντοπίζεται μια αντίθεση. Να την περιγράψεις και να ερμηνεύσεις αυτή την επιλογή .

Μονάδες 10

Γ.

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση σε καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1. (Μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι ορθή)

1. Στην περίοδο λόγου «Οι σημερινοί έφηβοι γρήγορα μεγαλώνουν... και χρήσης του ελεύθερου χρόνου τους.» (1η παράγραφος – απάντηση) η επανάληψη του επιρρήματος «γρήγορα» γίνεται, προκειμένου να:

- a. επισημανθούν οι συνέπειες της εφηβείας
- b. επισημανθεί η ταχύτητα των αλλαγών στην εφηβεία
- c. δημιουργηθεί ειρωνεία από την πλευρά της συνεντευξιαζόμενης
- d. επισημανθεί η ταχύτητα στην ηλεκτρονική εποχή

2. Στην περίοδο λόγου «Παράλληλα, όμως, έχουν φτωχή πνευματική ζωή, χωρίς να καλλιεργούν το μυαλό και την κρίση τους και χωρίς ο ψυχισμός τους να ωριμάζει παράλληλα με το σώμα τους.» (1η παράγραφος – απάντηση) παρατηρούμε:

- a. παθητική σύνταξη
- b. συνυποδηλωτική –μεταφορική λειτουργία της γλώσσας
- c. δηλωτική –κυριολεκτική λειτουργία της γλώσσας
- d. προφορικότητα στον λόγο

3. Στην περίοδο λόγου «Αν τα όρια δεν είναι ξεκάθαρα και δεν τεθούν από πολύ μικρή ηλικία, στην εφηβεία το παιδί μπορεί να είναι ασύδοτο» (2^η παράγραφος –απάντηση), ο τρόπος με τον οποίο διατυπώνεται το μήνυμα είναι με:

- a. βεβαιότητα
- b. πιθανότητα
- c. αναγκαιότητα
- d. ευχή

4. Στη φράση «...δεν επιτρέπεται όμως να ξεστομίσουμε λόγια...» (3^η παράγραφος – απάντηση) ο τρόπος με τον οποίο διατυπώνεται το μήνυμα είναι με:

- a. απαγόρευση
- b. αποτροπή
- c. άρνηση
- d. επιθυμία

5. Στην περίοδο λόγου «Δεν χρειάζεται γονείς που το στραγγαλίζουν με τις υπερβολικές φροντίδες και τη διαρκή αγωνία τους» (4^η παράγραφος – απάντηση) η λέξη «στραγγαλίζουν» έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

- a. αγχώνουν
- b. καταπιέζουν
- c. αποστραγγίζουν
- d. περιβάλλουν

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Στη συνέντευξη επισημαίνεται ότι <<Αντί να τοποθετούμε την ευτυχία του παιδιού μας αποκλειστικά στα υλικά αγαθά και να λέμε <<δεν του λείπει τίποτα>> ας δούμε τις πνευματικές και ψυχικές ανάγκες του. Να σχολιάσεις την άποψη αυτή και να τεκμηριώσεις τη θέση σου σε ένα άρθρο 350-400 λέξεων που θα αναρτηθεί στη σχολική ιστοσελίδα.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Σημείωσε τέσσερις από τους τρόπους που αξιοποιεί ο ποιητής προκειμένου να αισθητοποιήσει τις ανάγκες των παιδιών δικαιολογώντας την παρουσία της καθεμιάς.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Ποιες, κατά τη γνώμη σου, ανάγκες των παιδιών επισημαίνονται στο Κείμενο 2; Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργεί η ανάγνωση του ποιήματος; (80-200 λέξεις)

Μονάδες 15

8^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

Girlhood interrupted¹

[Το πέρασμα των κοριτσιών στην εφηβεία είναι πιο βίαιο και απότομο από ποτέ]

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Marie Claire (τεύχος Οκτωβρίου 2021) από τη Μαρίλη Εφραιμίδη και αφορμάται από το ντοκιμαντέρ μικρού μήκους «Girlhood» που δημιουργήσαν οι σκηνοθέτριες Βάνια Τέρνερ και Μαρία Σιδηροπούλου παρακολουθώντας τις ζωές και τις σκέψεις τριών 17χρονων φιλενάδων στην Αθήνα της καραντίνας. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 02 - 10 - 2021. (διασκευή συντομευμένη).

Το βράδυ κοιμήθηκαν κορίτσια και το πρωί ξύπνησαν γυναίκες. Θυμάμαι και ποια μέρα περίπου έγινε αυτό. Και τι ακολούθησε. Πήραν μεγάλες σακούλες και άδειασαν τα ρούχα από την ντουλάπα τους. Έβαλαν μέσα ό τι ήταν ροζ ή είχε λουλούδια και άφησαν στα ράφια μόνο κάτι γκρι φόρμες. Μετά μου ανακοίνωσαν: «μαμά, δεν έχουμε τίποτα να φορέσουμε, πρέπει να πάμε για ψώνια». Οι κόρες μου σταμάτησαν να είναι κορίτσια μέσα σε μία νύχτα και έγιναν έφηβες. Το βλέμμα τους είναι ακόμα παιδικό, όμως το μυαλό τους, το σώμα τους, τα ενδιαφέροντά τους, οι απόψεις τους, ακόμα και η ώρα που πηγαίνουν για ύπνο τις κάνει αυτό που θέλουν και οι ίδιες να είναι. Έφηβες της εποχής μας.

Ξεκίνησα το ταξίδι της μητρότητας γνωρίζοντας από την αρχή ότι η εφηβεία θα είναι η πιο δύσκολη «πίστα». Θα μπορούσε αυτός να είναι ο ουσιαστικός απογαλακτισμός από το υπερπροστατευτικό κουκούλι της μαμάς και του μπαμπά. Όλα όσα φοβόμουν όμως δεν ήταν τίποτα μπροστά σε εκείνα που πλέον συμβαίνουν στον κόσμο των εφήβων, αλλά και των παιδιών του Δημοτικού. Χορογραφίες στο Tik-Tok,² πόζες στο Instagram,³ ομαδικές συνομιλίες στο Viber⁴ απεριόριστη πρόσβαση στο Netflix⁵ , σίχοι της τραπ⁶ που επαναλαμβάνουν άθλια σεξιστικά στερεότυπα. Ένας χαοτικός κόσμος από ερεθίσματα, ιδέες, πρότυπα, ανθρώπους που δύσκολα οι γονείς μπορούν να ελέγξουν. Οι κόρες μας θα

μπορούσαν να είναι η Αλίκη στη Χώρα των Θαυμάτων, όμως τώρα αυτή η Χώρα έχει μόνο ένα στόχο: την Αλίκη-αντικείμενο, την Αλίκη που αποχαιρετά βίαια την παιδική ηλικία και βιάζεται να γίνει γυναίκα. Όπου κι αν γυρίσεις το κεφάλι σου στον ψηφιακό και στον αληθινό κόσμο που περιβάλλει τα παιδιά μας, οι γυναίκες, για να είναι αποδεκτές, πρέπει να έχουν άψογο μακιγιάζ, τέλεια χαρακτηριστικά, προκλητικές καμπύλες, να φοράνε ξεφτισμένο τζιν σορτς και να κοιτάζουν με νόημα τον φακό.

Συνειδητοποιώ πως, όταν ήταν μικρές, έπεφτα στις παγίδες των στερεοτύπων συνεχώς. Σκέφτομαι τώρα πόσες «Μπάρμπι» έδωσα στα παιδιά μου. Όχι μόνο τις κούκλες, για να παίζουν, αλλά και ατέλειωτες ώρες με σχετικές ταινίες στο σπίτι και στο σινεμά . . . Καθόμουν πάντα μαζί τους και διαπίστωνα διαρκώς ότι αυτό το θέαμα είναι τουλάχιστον κουτό, αλλά δεν μου περνούσε από το μυαλό ότι μπορεί να αποβεί και επικίνδυνο, γιατί σε λίγα χρόνια ίσως μετρήσουν τον εαυτό τους μπροστά στον καθρέφτη και ίσως απογοητευτούν που δεν είναι αρκετά ψηλές ή αρκετά αδύνατες, όπως οι «Μπάρμπι» και ότι μια μέρα μπορεί γι' αυτόν το λόγο να σταματήσουν να τρώνε και να χαθούν στο στρόβιλο της νευρικής ανορεξίας, της ψυχικής ασθένειας με τη μεγαλύτερη θνησιμότητα. (. . .)

1. Η διακοπή της παιδικής κοριτσίστικης ηλικίας
2. Μέσο κοινωνικής δικτύωσης
3. Μέσο κοινωνικής δικτύωσης
4. Μέσο κοινωνικής δικτύωσης
5. Συνδρομητική ψυχαγωγική πλατφόρμα
6. Είδος νεανικής μουσικής

Κείμενο 2

[Κορίτσι]

Το διήγημα «Κορίτσι», ή «Girl» της Τζαμάικα Κίνκεϊντ (ψευδώνυμο της Maria Eleine Richardson που γεννήθηκε στις Αντίλλες το 1949), δημοσιεύτηκε για πρώτη

φορά στο περιοδικό New Yorker στο τεύχος Ιουνίου του 1978 και συμπεριλαμβάνεται στην συλλογή διηγημάτων At the Bottom of the River (Στον πάτο του ποταμού) που εκδόθηκε το 1983. Σύμφωνα με τη συγγραφέα εμπεριέχει τις οδηγίες συμμόρφωσης μιας μπτέρας από ένα χωριό της Καραϊβικής προς την κόρη της.

Να πλένεις τα ασπρόρουχα τις Δευτέρες και να τα απλώνεις πάνω στις πέτρες. Να πλένεις τα χρωματιστά τις Τρίτες και να τα απλώνεις στο σκοινί, για να στεγνώσουν. Μην βγαίνεις στον καυτό ήλιο με το κεφάλι ακάλυπτο. Να μαγειρεύεις την τηγανητή κολοκύθα σε πολύ καυτό γλυκό λάδι. Μούλιαζε στο νερό τα εσώρουκά σου αμέσως μόλις τα βγάζεις. Ξαλμύριζε αποβραδís το παστό ψάρι πριν το μαγειρέψεις.(. . .)

Τις Κυριακές να προσπαθείς να περπατάς σαν κυρία. Να μην μιλάς σε αλήτες, ούτε καν όταν σου ζητάνε οδηγίες. Μην τρως φρούτα στο δρόμο, θα σε πάρουν στο κυνήγι οι μύγες. (. . .) Έτσι ράβεται ένα κουμπί. Έτσι ράβεται η κουμπότρυπα για το κουμπί που μόλις έραψες. Έτσι φτιάχνεται το στρίφωμα του ποδόγυρου, όταν βλέπεις ότι έχει ξηλωθεί, για να μην κυκλοφορείς με τρόπο που να προκαλείς. Έτσι σιδερώνεται το χακί παντελόνι του πατέρα σου για να μην έχει τσακίσεις.

(. . .)

Έτσι φτιάχνεται η ζύμη για το ψωμί, έτσι φτιάχνονται οι πίτες από πλατανόφυλλα, έτσι φτιάχνονται οι πιπεριές στην κατσαρόλα. Έτσι φτιάχνεται ένα καλό γιατρικό κατά του κρυώματος. Έτσι φτιάχνεται ένα καλό γιατρικό για να ρίξεις το παιδί, πριν ακόμα γίνει καλὰ-καλὰ παιδί. Έτσι εκφοβίζεις έναν άνδρα, έτσι σε εκφοβίζει ένας άντρας. Έτσι αγαπάς έναν άνδρα. Αν αυτό δεν λειτουργήσει, υπάρχουν κι άλλοι τρόποι, κι αν κι αυτοί δεν λειτουργήσουν, μην νιώθεις και τόσο άσχημα, αν παραιτηθείς απ' την προσπάθεια. (. . .)

Να ζουλάς πάντα το ψωμί για να βεβαιωθείς ότι είναι φρέσκο. «Κι αν ο φούρναρης δεν μ' αφήσει να πιάσω το ψωμί;» Θες να πεις ότι μετὰ ἀπ' ὅλα αὐτά, θα γίνεις πραγματικά αὐτό το εἶδος γυναίκας την οποία ο φούρναρης δεν αφήνει να πλησιάσει το ψωμί;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα

Ποιος είναι ο φόβος που διακατέχει τους σημερινούς γονείς των ἑφηβων κοριτσιῶν, σύμφωνα με τη συγγραφέα του Κειμένου 1; (50 – 60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα

Η αρθρογράφος ἐπιλέγει να αναπτύξει τη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 κυρίως με παραδείγματα. Να εντοπίσεις τα σημεία ὅπου βρίσκονται και να εξηγήσεις για ποιους λόγους ἔγινε η παραπάνω ἐπιλογή.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα

Στο κείμενο 1 η συγγραφέας γράφει με τρόπο που δίνει την εντύπωση ὅτι εξομολογείται προσωπικές της σκέψεις και ανησυχίες. Να εντοπίσεις τρία σημεία που επιβεβαιώνουν αὐτή την παρατήρηση (μονάδες 9) και να δικαιολογήσεις αὐτή την ἐπιλογή της σε σχέση με το θέμα του κειμένου και τη σχέση της αρθρογράφου με τα πρόσωπα στα οποία αναφέρεται (μονάδες 6)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Στα πλαίσια ημερίδας που διοργανώνει το σχολείου σου αναλαμβάνεις να εκφωνήσεις μια ομιλία (350-400 λέξεων) στην οποία αναφέρεσαι στους παράγοντες που ευνοούν και αναπαράγουν στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα δύο φύλα στη σύγχρονη εποχή. Παράλληλα, προτείνεις μηχανισμούς που θα μπορούσαν

οι νέοι να ενεργοποιήσουν προκειμένου να αντισταθούν σε αυτές τις αντιλήψεις ώστε να καταφέρουν να ζήσουν πιο ελεύθεροι.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Ποιος εκφραστικός τρόπος κυριαρχεί στο κείμενο 2; Στήριξε την απάντησή σου σε χαρακτηριστικά χωρία του κειμένου. Τι υποδεικνύει η χρήση του; Ποιες σκέψεις σου κινητοποιεί;

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Ποιες κοινωνικές αντιλήψεις για τον τρόπο συμπεριφοράς των κοριτσιών αναδεικνύονται μέσα από το κείμενο 2 (**μονάδες 10**) και τι νομίζεις ότι έχει αλλάξει σήμερα (**μονάδες 5**); (80-200 λέξεις).

Μονάδες 15

9° ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

[Τα πρότυπα των νέων]

Το παρακάτω κείμενο υπογράφεται από την Κατερίνα Σώκου, δημοσιογράφο που ζει στην Αμερική. Έχει δημοσιευθεί στη στήλη «Απόψεις» της εφημερίδας Καθημερινή στις 23.1.2019.

Ήταν το θέμα της έκθεσης εκείνη τη χρονιά στις Πανελλαδικές Εξετάσεις. Η πρώτη μου σκέψη ήταν ότι, αν είναι να έχει κανείς πρότυπα, ας είναι υψηλά: χωρίς να είμαι θρησκειώμενη –κάτι που φρόντισα να επισημάνω–, πρότεινα τον Ιησού Χριστό, που κήρυξε την αγάπη για τον πλησίον. Ούτε σε επαναστάτες αναφέρθηκα ούτε σε εθνικά σύμβολα. Ούτε καν στους σταρ της σοουμπίζ! Δεν κέρδισα φίλους σε κανένα στρατόπεδο: Πήρα έναν μέτριο βαθμό, ο οποίος ήταν τελικά το καλύτερο δώρο, γιατί βρέθηκα στο Ιστορικό Ιωαννίνων – μακάρι να μπορούσα να πω ότι το έκανα επίτηδες, αλλά μάλλον ήμουν εκτός κλίματος.

Ας κάνω μια δεύτερη προσπάθεια: Υποψήφια για 10 βραβεία Όσκαρ η ταινία «The Favorite» του σκηνοθέτη Γιώργου Λάνθιμου. Στους ημιτελικούς του αυστραλιανού Open ο τενίστας Στέφανος Τσιτσιπάς. Δύο Έλληνες που, ξεκινώντας από την Ελλάδα, με ελληνικά βιώματα και περιορισμούς και όχι από το Λος Άντζελες ή την Ελβετία, φτάνουν στην κορυφή του αντικειμένου τους. Ο κόσμος θαυμάζει το κατόρθωμά τους, χωρίς να ασχολείται ιδιαίτερα με την καταγωγή τους. Αλλά εμείς ξέρουμε: είναι δύο από εμάς, τους Έλληνες, που αντιμετωπίζουμε αντίστοιχους περιορισμούς και δυσκολίες, και γι' αυτό μιλούν στην καρδιά. Είναι ώρα να μιλήσουν και στο μυαλό, να γίνουν πρότυπα για το νέο μοντέλο του δημιουργικού και επιτυχημένου επαγγελματία. Εκείνου που είναι διεθνώς ανταγωνιστικός, ακριβώς επειδή δουλεύει σκληρά, αλλά και επειδή έχει ένα μεγάλο όραμα και, για να το υπηρετήσει, δεν διστάζει να ανοίξει τα φτερά του στο εξωτερικό και βήμα βήμα να φτάσει να αξιοποιεί τους καλύτερους ηθοποιούς του Χόλυγουντ ή να προπονείται στις καλύτερες σχολές τένις του κόσμου. [...]

Κείμενο 2

[Αγαπούλα]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο της Μαρίας Κέντρου-Αγαθοπούλου: Η παραίτηση, Κέδρος, 2002.

Ένα πρωί, στην αυλή της, που έσκιζε με το τσεκούρι ξύλα για προσάναμμα, ο Γιωργάκης — τρία τέσσερα χρονών —, απ' το απέναντι σπίτι, έβγαλε το κεφαλάκι του από την πόρτα της κουζίνας τους, με όλο το σώμα του μέσα για ν' αποφύγει τον παγωμένο χειμωνιάτικο αέρα, και φώναξε μ' εκείνη την τσιριχτή φωνή που βγάζουν πολλές φορές τα μικρά παιδιά και λες πού τη βρίσκουν τέτοια δύναμη μες στο μικρό τους σώμα, φώναξε λοιπόν «Αγαπούλα, θα σε κάνουμε νύφη».

Όταν τέλειωσε με τα ξύλα και ανέβηκε στο σπίτι, είπε της μητέρας της ότι «αυτό» της φώναξε ο εγγονός της κυρίας Ευτέρπης κι ότι την έσκιαξε εκείνη η τσιριχτή φωνή του παιδιού και σαν να μην κατάλαβε στην αρχή από πού είχε έρθει, όμως, έτσι άξαφνα που είχε σηκώσει το κεφάλι της και κοίταξε απέναντι αφήνοντας καθηλωμένο το τσεκούρι ανάμεσα στη βαθιά σχισμή ενός κούτσουρου, πρόλαβε και είδε εν ριπή οφθαλμού¹ (ή έτσι της φάνηκε;) από πού ερχόταν η φωνή κι άκουσε συγχρόνως μια πόρτα να κλείνει με πάταγο, και μετά τίποτα.

Η μητέρα της, προσπαθώντας να κρύψει τη χαρά της, είπε μάνι μάνι, όμως με κάποια προσποιητή αδιαφορία, «σίγουρα η γιαγιά του η κυρία Ευτέρπη θα το 'βαλε το μωρό να σου φωνάξει έτσι, σε θέλει, φαίνεται, για το γιο της τον Παύλο», κι η Αγαπούλα είπε «μαμά, δεν είσαι με τα καλά σου που θα πάρω έναν άντρα που δεν αγαπώ, εσύ κοίταξε να το βγάλεις αυτό απ' το μυαλό σου, τ' ακούς; πες πως δεν σου το 'πα ποτέ», κι εκείνη δεν τόλμησε να βγάλει άλλη λέξη από το στόμα της.

Όμως, από την άλλη κιόλας μέρα άρχισαν κάτι συχνές επισκέψεις της γειτόνισσας κυρίας Ρωξάνης, και σους πους με τη μητέρα της Αγαπούλας κάτι ψήνανε οι δυο τους, μια υπόθεση σκοτεινή θαρρείς, γιατί η κυρία Ρωξάνη ήταν καπάτσα² προξενήτρα.

¹ σε μια ματιά (κυριολ.), σε ελάχιστο χρόνο (μεταφ.)

² επιδέξια, έξυπνη και πονηρή που μπορεί να καταφέρει τα πάντα με διάφορα μέσα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

A.

Ποια πρόσωπα και για ποιους λόγους, σύμφωνα με τη συγγραφέα του Κειμένου 1, μπορούν να αποτελέσουν πρότυπα για τους νέους σήμερα; (50 λέξεις)

Μονάδες 10

B.

Να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο γίνεται νοηματικά η σύνδεση των παραγράφων του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

Γ.

Τι πετυχαίνει η συγγραφέας με την επιλογή του πρώτου ενικού προσώπου των ρημάτων στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1; (μονάδες 10) Γιατί επιλέγει το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο στο χωρίο της δεύτερης παραγράφου: «Αλλά εμείς ξέρουμε: είναι δύο από εμάς, τους Έλληνες, που αντιμετωπίζουμε αντίστοιχους περιορισμούς και δυσκολίες, και γι' αυτό μιλούν στην καρδιά» (μονάδες 5);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Υπόθεσε ότι σε συζήτηση που γίνεται στο πνευματικό κέντρο της περιοχής σου με θέμα <<Κοινωνία και Νεολαία>> παίρνεις το λόγο. Να εκθέσεις (σε 350-400 λέξεις) την άποψή σου για το είδος των προτύπων που πρέπει να έχουν ο νέοι, προκειμένου οι ίδιοι και η κοινωνία να γνωρίσουν σημαντική εξέλιξη. Για την ενίσχυση της επιχειρηματολογίας σου μπορείς να αξιοποιήσεις στοιχεία του κειμένου αναφοράς.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Να χαρακτηρίσεις τη γλώσσα και το ύφος του αποσπάσματος στηρίζοντας τους χαρακτηρισμούς σου σε συγκεκριμένα στοιχεία του.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Να ερμηνεύσεις στο Κείμενο 2 τη στάση της Αγαπούλας στο ζήτημα του γάμου (μονάδες 10) και να εκφράσεις την προσωπική σου τοποθέτηση επί του θέματος (μονάδες 5). (80-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΤΙΚΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

10^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

[Τα όρια ως αγάπη για τους εφήβους]

Το παρακάτω κείμενο είναι διαδικτυακό άρθρο της Αγγελικής Μπολουδάκη, Κοινωνικής Λειτουργού, που αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα: enallaktikidراسi.com.

Οι έφηβοι χρειάζονται όρια, τα οποία θα αποτελέσουν προστατευτικά πλαίσια για εκείνους. Η περίοδος της εφηβείας μοιάζει με άγνωστη διαδρομή. Όσο έχουν κοντά τους ένα χάρτη, τόσο πιο εύκολα θα την διανύσουν. Καθετί, που δεν είναι χαρτογραφημένο, θα αποτελέσει πρόκληση με οδυνηρές επιπτώσεις για τους ίδιους, αλλά και για τους γονείς.

Για παράδειγμα, οι έφηβοι χρειάζεται να γνωρίζουν τις ώρες που θα πρέπει να επιστρέψουν στο σπίτι. Ακόμα κι αν υπάρξουν παραβιάσεις από κείνους, είναι αναγκαίο να γνωρίζουν ότι οι γονείς τούς έχουν βάλει ένα πλαίσιο, αλλιώς θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις ώστε να συγκρουστούν μαζί τους και να δημιουργήσουν το δικό τους πλαίσιο, που θα βασίζεται βέβαια σε μια επιλογή της αρέσκειάς τους. Η περίοδος της εφηβείας είναι μια δύσβατη περιοχή για τους εφήβους εξαιτίας των συγκρούσεων που τους ταλανίζουν. Έχουν ανάγκη περισσότερο από ποτέ γονείς που να διακρίνονται από συνέπεια και σταθερότητα, για να αναπτύξουν και εκείνοι τις σταθερές τους αξίες.[...]

Τα όρια που θέτουν οι γονείς εισάγουν τον έφηβο στην πραγματικότητα και τον προσγειώνουν ομαλά σ' αυτήν. Ένας νέος άνθρωπος είναι σε επαφή με τα όνειρά του και συνδέεται με την υλοποίησή τους, αν βιώσει ότι η πραγματικότητά του, που την απειλούν αρχικά οι γονείς του και στη συνέχεια ο υπόλοιπος κόσμος, τον αποδέχεται, αλλά χρειάζεται κι εκείνος να την αποδεχτεί και να σεβαστεί τον δικό του ρόλο σε αυτήν. Οι ματαιώσεις, δηλαδή, που δοκιμάζει από γονείς με σταθερή και συνεπή συμπεριφορά, με την έννοια πως δεν μπορεί να τα έχει όλα στη ζωή του ή να κάνει τα πάντα στον κόσμο του, τον εισάγουν στην έννοια ενός ηθικού νόμου που θα είναι αυτονόητο ότι θα τον ακολουθήσει, όχι για τους άλλους αλλά γιατί χάρη σ' αυτόν η δική του ζωή θα είναι καλύτερη.

Οι γονείς δεν πρέπει να ικανοποιούν όλες τις ανάγκες του εφήβου, γιατί με αυτόν τον τρόπο τον εισάγουν σε μια ψευδαίσθηση ότι όλες οι επιθυμίες πρέπει να ικανοποιούνται αυτόματα. Έτσι βέβαια δε βιώνει τη ματαιώση που θα τη συναντήσει στη ζωή του και, εάν δεν έχει αναμετρηθεί με αυτήν σε μια περίοδο της ζωής του, που οι σημαντικοί άνθρωποι της ζωής του θα είναι δίπλα του να τον στηρίξουν συναισθηματικά, μπαίνει απροετοίμαστος σε μια ψυχική πραγματικότητα, που οι συγκυρίες που θα τύχουν στο δρόμο του θα τον βρουν ευάλωτο και εύθραυστο και θα καταφύγει σε ψευδαισθήσεις, για να λυτρωθεί.

Ο έφηβος χρειάζεται όρια. Όσο κι αν δυσανασχετεί κι αν αντιδρά στο άκουσμα τους. Οτιδήποτε παρέχει ασφάλεια είναι αποδεκτό για εκείνον και το έχει ανάγκη, για να φτιάξει το δικό του χάρτη ως ενήλικας, που θα πρέπει να μην είναι κενός, αλλά να έχει σημεία από τους γονείς του, στα οποία θα πορευτεί, για να χαράξει τον δικό του δρόμο.

Κείμενο 2

[Γράμματα απ' το μέτωπο]

Το ποίημα είναι του Γιάννη Ρίτσου (1909-1990) και ανήκει στη συλλογή Πυραμίδες (1935: Ποιήματα. 1930-1942, τ. Α', Κέδρος, Αθήνα 1979, σ. 150.

Μάνα, τον ήλιο εδώ σκεπάζουν ίσκιοι
κι αναπαμό ποτέ η καρδιά δε βρίσκει·
ένα: οι αυγές κ' οι νύχτες μας γυρνούν·
φριχτές πεντάλφες γράφουν στο σκοτάδι
σήματα, που τον κίνδυνο μηνούν,
πύρινα φίδια από τα βάθη του Άδν.
Ζούμε στ' αμηνιά¹ θαμμένοι, διπλωμένοι
κ' έξω απ' την τρύπα ο θάνατος περμένει.
Μας έπνιξαν το φως και τη χαρά,
στεγνώσαν την ψυχή μας και το σώμα,
μα κάτι μέσα μας κυλά βουερά
και ξέσπασμα δε βρήκε κάπου ακόμα.

Φουσκώνουν της ζωής μας τα πελάη·
σ' όλες τις φλέβες μου, αίμα μου, κυλάει
της Μαριγώς το φλογερό φιλί...
(θέλω να πω, μπτέρα μου, για κείνο
το φιλί της που μου 'δωσε δειλή
προτού από την πατρίδα μας μακρύνω).
Η κάθε μου ίνα τη χαρά φωνάζει,
μα ο πόλεμος τη νιότη μου σκεπάζει
και με ατσάλι αναμμένο με κεντά·
όμως μέσα η καρδιά μου δε λυγίζει.
Μπτέρα, εδώ, στο θάνατο κοντά,
πρωτόμαθα το πόσο η ζωή αξίζει.

1. καταφύγια

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

A.

Σε **50-60 λέξεις** να καταγράψεις τους λόγους για τους οποίους τα όρια είναι απαραίτητα στην εφηβική ηλικία, όπως παρουσιάζονται από την αρθρογράφο στην τρίτη και στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

B. (μονάδες 10)

Η αρθρογράφος του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί τη μέθοδο της αναλογίας στην πρώτη παράγραφο, ενώ ξεκινά τη δεύτερη παράγραφο με ένα παράδειγμα. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, επέλεξε τους συγκεκριμένους τρόπους στην ανάπτυξη των παραγράφων;

Μονάδες 10

Γ.

*«Η περίοδος της εφηβείας είναι μια δύσβατη περιοχή...» (2η παράγραφος),

*«Οτιδήποτε παρέχει ασφάλεια είναι αποδεκτό για εκείνον και το έχει ανάγκη, για να φτιάξει το δικό του χάρτη ως ενήλικας, που θα πρέπει να μην είναι κενός, αλλά να

έχει σημεία από τους γονείς του, στα οποία θα πορευτεί, για να χαράξει τον δικό του δρόμο.» (5η παράγραφος)

Στις παραπάνω υπογραμμισμένες φράσεις του Κειμένου 1 η χρήση της γλώσσας είναι μεταφορική/συνυποδηλωτική ή αναφορική/δηλωτική; (μονάδες 6) Να ξαναγράψεις τις φράσεις με την αντίθετη χρήση από αυτήν που επεσήμανες παραπάνω, προσέχοντας ώστε να μην αλλοιωθεί το νόημά τους. (μονάδες 9)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Υπόθεσε πως γράφεις ένα άρθρο για το περιοδικό του σχολείου σου. Στα πλαίσια αυτού εκθέτεις τις απόψεις σου για την αναγκαιότητα των ορίων στη ζωή των εφήβων αλλά και τις περιπτώσεις που συμβαίνει τα ίδια να έχουν τα αντίθετα από τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα (300-450 λέξεις).

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Εντόπισε τρεις εκφραστικές επιλογές του ποιητή στο κείμενο 2 και σχολίασε το τι πετυχαίνει με τη χρήση καθεμιάς από αυτές.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Ποιο είναι το κυρίαρχο συναίσθημα του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 2 και πού αποδίδεται; (μονάδες 10) Πιστεύεις ότι είναι δικαιολογημένο; (μονάδες 5) (80-200 λέξεις)

Μονάδες 15

11° ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

[Ζωή μετά τα 50:]

[πώς μπορούμε να μετατρέψουμε τα γηρατειά σε «κερδισμένο χρόνο»]

Με αφορμή το δοκίμιό του με τίτλο “Un Instante Eterno” («Μια Αιώνια Στιγμή») που κυκλοφόρησε στην Ισπανία ο 72χρονος φιλόσοφος και συγγραφέας, Πασκάλ Μπρυκνέρ, παραχώρησε μια συνέντευξη στην εφημερίδα La Razón της Μαδρίτης, στην οποία εκφράζει τις απόψεις του για τα γηρατειά. Το κείμενο αντλήθηκε από το www.iefimerida.gr 04/10/2021 και διασκευάστηκε για τις ανάγκες της εξέτασης

- Οι άνθρωποι δεν θέλουν απλά να ζήσουν περισσότερο, αλλά να παραμείνουν νέοι...

- Το ιδανικό είναι να ζήσει κανείς για μεγάλο διάστημα, αλλά να παραμείνει και νέος μέχρι τέλους. Θα ήταν υπέροχο να μπορέσουμε να κρατήσουμε την εμφάνιση ενός 40χρονου ή μιας 40χρονης μέχρι τα 80. Αλλά η επιμήκυνση του προσδόκιμου ζωής είναι ταυτόχρονα και η επιμήκυνση των γηρατειών, με τις ρυτίδες τους, τις ασθένειες, την κόπωση και όλες τις άλλες καταστροφικές τους επιπτώσεις».

- Η ανθρωπολογία διδάσκει ότι οι πρωτόγονες κοινωνίες έτρεφαν σεβασμό στους ηλικιωμένους, ως συνώνυμους της γνώσης. Στη Δύση ο ηλικιωμένος είναι συνώνυμος της γήρανης και της αδεξιότητας. Τι πήγε στραβά;

- Δεν είναι απολύτως ακριβές ότι οι αρχαίες κοινωνίες σέβονταν τους ηλικιωμένους. Πολλοί άνδρες και γυναίκες λόγου χάρη μετά από κάποια ηλικία αποπέμπονταν από τα χωριά τους και τους άφηναν να πεθάνουν μόνοι τους στα δάση. Μόνον στη Δύση έγινε προτεραιότητα η φροντίδα των ηλικιωμένων, μολονότι η μεταχείριση που λαμβάνουν σε ορισμένα σπίτια, για παράδειγμα, απέχει μακράν του επιθυμητού. Αλλά σιγά – σιγά η επανάσταση των γηρατειών αγγίζει όλες τις ηπείρους, υποχρεώνοντάς μας να αλλάξουμε τις αντιλήψεις μας για τα διάφορα στάδια της ζωής.

- Ο Σενέκας υποστήριζε ότι ο βίος είναι αρκετά μακρύς, για να επιτύχει κανείς στόχους, αρκεί να μη χάσει κανείς το χρόνο του.
- Συμφωνώ υπό τον όρο ότι γνωρίζουμε εξ' αρχής αυτούς τους στόχους, που δεν έχουμε ακόμη πετύχει. Ξοδέψαμε πολλά χρόνια διστάζοντας, αμφιβάλλοντας, κάνοντας αυτό που ο Σενέκας αποκάλεσε «ανόητα πράγματα». Η αύξηση του προσδόκιμου ζωής τώρα μάς επιτρέπει ακριβώς αυτό, να ξοδέψουμε χρόνια πειραματιζόμενοι, δοκιμάζοντας αδιέξοδα, προτού τελικά βρούμε το σωστό δρόμο. Η ζωή ουδέποτε είναι αρκετά μακριά για εκείνον που αναζητεί ένα νόημα».
- Γιατί ένας 50άρης θεωρείται ότι αρχίζει να παρακμάζει όταν πολλοί μεγάλοι άνδρες πέτυχαν τα μεγαλύτερα επιτεύγματά τους σ' αυτή την ηλικία;
- Η φυσική ωρίμανση, συνώνυμη συχνά με την παρακμή και η ψυχολογική ωρίμανση οδεύουν σε αντίθετες κατευθύνσεις. «Χρειάζονται 60 χρόνια για να γίνεις φιλόσοφος» έλεγε ο Καντ και στην εποχή του η ηλικία αυτή αντιστοιχούσε στα 80 δικά μας χρόνια. Η εξαιρετική λάμψη της ζωής του πνεύματος συνεχίζει να φωτίζει τις μέρες μας, μέχρι την τελευταία. Σκεφτείτε τη μάθηση, τη μελέτη, τη διδασκαλία... εξακολουθούν να είναι πιθανές δραστηριότητες ακόμη και στα τελευταία στάδια της ύπαρξης.
- Και πώς μπορούμε να απολαύσουμε τη ζωή μετά τα 50;
- Μην εγκαταλείπετε τίποτε, πόσο μάλλον τις επιθυμίες σας. Όσο για το πώς θα αντιμετωπίσουμε τον πόνο; Πάρτε παυσίπονα και εμπιστευτείτε την Ιατρική.

Κείμενο 2

[Ένας γέρος] [1894, 1897]

*Το ποίημα είναι του Κ. Καβάφη και ανήκει στη συλλογή τα Ποιήματα 1897-1933,
των εκδόσεων Ίκαρος, 1984*

Στου καφενείου του βοερού το μέσα μέρος
σκυμένος στο τραπέζι κάθετ' ένας γέρος·

με μιαν εφημερίδα εμπρός του, χωρίς συντροφιά.

Και μες των άθλιων γηρατειών την καταφρόνια
σκέπτεται πόσο λίγο χάρηκε τα χρόνια
που είχε και δύναμι, και λόγο, κ' εμορφιά.

Ξέρει που γέρασε πολύ· το νοιώθει, το κυττάζει.
Κ' εν τούτοις ο καιρός που ήταν νέος μοιάζει
σαν χθες. Τι διάστημα μικρό, τι διάστημα μικρό.

Και συλλογιέται η Φρόνησις πως τον εγέλα·
και πως την εμπιστεύονταν πάντα — τι τρέλλα! —
την ψεύτρα που έλεγε· «Αύριο. Έχεις πολύν καιρό.»

Θυμάται ορμές που βάσταγε· και πόση
χαρά θυσίαζε. Την άμυαλή του γνώσι
κάθ' ευκαιρία χαμένη τώρα την εμπαίζει.

.... Μα απ' το πολύ να σκέπτεται και να θυμάται
ο γέρος εξαλίσθηκε. Κι αποκοιμάται
στου καφενείου ακουμπισμένος το τραπέζι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα

Σε 50 περίπου **λέξεις** να αναφέρεις συνοπτικά τις θέσεις που εκφράζει ο Μπрукνέρ για τα γηρατειά στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα

Ο Π. Μπρυκνέρ στη συνέντευξη που παραχωρεί κάνει χρήση παραδειγμάτων. Να εντοπίσεις στις απαντήσεις του πέντε χωρία με παραδείγματα και να αιτιολογήσεις τη χρήση τους.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα

«Η εξαιρετική λάμψη της ζωής του πνεύματος συνεχίζει να φωτίζει τις μέρες μας, μέχρι την τελευταία.» Ποια λειτουργία της γλώσσας (δηλωτική/κυριολεκτική ή συνυποδηλωτική/μεταφορική) αξιοποιείται στο απόσπασμα; **(μονάδες 5)**. Τι επιτυγχάνεται ως προς το ύφος λόγου και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα με τη συγκεκριμένη επιλογή; **(μονάδες 10)**

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Διάβασες την παραπάνω συνέντευξη που παραχώρησε ο Πασκάλ Μπρυκνέρ αναφορικά με τα γηρατειά και τη λαμβάνεις ως αφορμή για να γράψεις ένα άρθρο **(350-400 λέξεων)** για τη σχολική εφημερίδα. Σε αυτό, αφού αξιοποιήσεις ως τίτλο την τελευταία ερώτηση προς τον συνεντευξιαζόμενο, καλείσαι να απαντήσεις σε αυτήν.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Να καταγράψεις και να δικαιολογήσεις τα συναισθήματα για τον γέρο που σου γεννά η ανάγνωση του κειμένου 2 **(μονάδες 10)**. Ποιες ευρύτερες σκέψεις σου προκαλεί; **(μονάδες 10)**

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Πώς παρουσιάζεται ο γέρος στο Κείμενο 2 **(μονάδες 10)**; Τι θα τον συμβούλευες, αν τυχαία τον συναντούσες σε αυτήν την κατάσταση **(μονάδες 5)**; **(80 - 200 λέξεις)**

Μονάδες 15

12° ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

[Ολοένα και μεγαλύτερη η συμβολή των ηλικιωμένων στη σύγχρονη κοινωνία]

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί ανώνυμο άρθρο που δημοσιεύθηκε στον ειδησεογραφικό ιστότοπο <https://www.in.gr> στις 30 Σεπτεμβρίου 2013.

Σε 1,2 δισεκατομμύρια υπολογίζεται ο αριθμός των ηλικιωμένων που θα κατοικούν στη Γη το 2025, ενώ το 2050 θα έχουν φτάσει τα 2 δισ., σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ). Στην Ελλάδα, η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία αναφέρει ότι ο πληθυσμός ηλικίας άνω των 60 ετών ξεπερνούσε το 2004 τα 2.547.000 άτομα, με τις γυναίκες να είναι περισσότερες από τους άνδρες.

Ο ΟΗΕ και ο ΠΟΥ καθιέρωσαν την «Παγκόσμια Ημέρα για την Τρίτη Ηλικία», που γιορτάζεται κάθε χρόνο την 1η Οκτωβρίου, με στόχο να αναγνωριστεί η συμβολή των ηλικιωμένων στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Στη σύγχρονη εποχή οι ηλικιωμένοι παίζουν έναν ολοένα σημαντικότερο ρόλο, μέσω του εθελοντικού έργου τους, της μετάδοσης των εμπειριών και των γνώσεών τους, της βοήθειας που δίνουν στα παιδιά τους, αναλαμβάνοντας να φροντίζουν τα εγγόνια τους, αλλά και της αυξανόμενης συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας.

Μελέτες έχουν δείξει ότι ο μέσος χρόνος σε λεπτά που διαθέτουν οι ηλικιωμένοι για να φροντίσουν όσους συγγενείς τους έχουν ανάγκη κυμαίνεται από 201 λεπτά στις ηλικίες 65-74 ετών έως 318 λεπτά στις ηλικίες 75 ετών και άνω. Αντιθέτως, οι νεώτεροι άνθρωποι αφιερώνουν μόλις 50 λεπτά για να φροντίσουν κάποιον που τους έχει ανάγκη, καθώς δεν μπορούν να διαθέσουν περισσότερο χρόνο λόγω των εργασιακών υποχρεώσεων.

Αυτού του είδους η συμβολή των ηλικιωμένων στη σύγχρονη κοινωνία μπορεί να εξασφαλισθεί μόνον εφόσον οι ηλικιωμένοι διατηρούν ένα ικανοποιητικό επίπεδο υγείας και μια καλή ποιότητα ζωής. Η ελληνική κοινωνία και η ελληνική πολιτεία, έχουν υποχρέωση απέναντι στους ανθρώπους αυτούς, όχι μόνο γιατί συνεχίζουν να προσφέρουν, αλλά και για λόγους ευαισθησίας απέναντι σε μια ομάδα πολιτών που καθίστανται εκ των πραγμάτων όλο και πιο αδύναμοι.

Η Γραμμή Ζωής, με τις δραστηριότητες που αναπτύσσει, προσπαθεί, βασισμένη στην εθελοντική προσφορά, να βοηθήσει όσο μπορεί στην κατεύθυνση αυτή. Ο στόχος της, από το 2006 που ιδρύθηκε, ήταν και παραμένει να σχεδιάζει, να υλοποιεί και να υποστηρίζει προγράμματα δράσης για να εξασφαλίσει μία ποιοτική και αξιοπρεπή διαβίωση στην ευαίσθητη αυτή κοινωνική ομάδα. Φροντίδα, προστασία, αίσθημα ασφάλειας είναι αυτά που προσπαθεί να προσφέρει στους ηλικιωμένους. Εθελοντισμός, ενεργοποίηση της κοινωνίας, αξιοποίηση της τεχνολογίας και της επικοινωνίας είναι τα μέσα που χρησιμοποιεί για να το πετύχει.

Κείμενο 2

[Το στερνό παραμύθι]

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από το μυθιστόρημα του Ισίδωρου Ζούργου, «Αποσπάσματα από το βιβλίο του ωκεανού» (2000) που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Πατάκη».

Μια φορά κι έναν καιρό υπήρχε ένα μικρό νησί. Για την ακρίβεια ήταν μια κρεατοελιά στην πλάτη της Θάλασσας. Σπίτια άσπρα και κατώφλια με ραγισματιές παραχωμένες απ' το αλάτι που 'σερνε ο άνεμος. Οι πόρτες τους χαμηλές, γιατί το ξύλο ήταν λιγοστό όπως και το χώμα. Μάλιστα, όπως χωράτευε ο Φώτης¹, στις κηδείες γραντζουνούσαν τα νύχια τους, προσπαθώντας να μαζέψουν μια χούφτα για τον τελευταίο αποχαιρετισμό.

Μιλούσε συχνά ο Φώτης για τον θάνατο τελευταία. Στο κομπολόι του μετρούσε εννιά δεκαετίες.

«Είσαι σίγουρος για τα χρόνια;» τον ρωτούσε τάχα σοβαρά ο Σελίμ, κάτω στον καφεéné στο πόρτο².

«Ωχ, αδερφέ, ένα πάνω ένα κάτω, μηδά³ θα μας ζητήσουν λογαριασμό».

Ο Σελίμ γελούσε και ίσιαζε το κάτασπρο μουστάκι. Ήταν κάποια χρόνια νεότερος. Κάθε πρωί έπαιρνε τον ναργιλέ και χάζευε τον Φώτη σαν να 'τανε τοπίο. Είχαν μεγαλώσει μαζί. Το πατρικό του Φώτη ήταν στο τέλος του χριστιανικού μαχαλά⁴, κολλητά στα πρώτα τουρκόσπιτα. Ύστερα, όταν ο Φώτης έγινε παλικάρι, μπάρκαρε για τα σφουγγαράδικα κι από κει στα μεγάλα βαπόρια και γραμμή για το τέλος του κόσμου. Γέρος πια ήρθε στο νησί. Το βλέμμα του είχε αγκαλιάσει όλη τη γη, τα μπράτσα του είχαν σφίξει γυναίκες απ' όλες τις ράτσες. Αγόρασε ένα χαμόσπιτο, λίγες ρίζες ελιές κι ένα γαϊδουράκι για να 'χει κάποιον να μαλώνει. Αυτή ήταν η προίκα του μετά από μισό αιώνα στους ωκεανούς.

Ο Σελίμ είχε μείνει στο νησί. μια ψαράδική σκούνα η ζωή του, έμαθε όλους τους γύρω κάβους⁵ και τις σπηλιές, τα χέρια του σκλήρυναν απ' τα λέπια και τα όρθια αγκάθια. Έκανε εννιά παιδιά και ρίζωσε για πάντα στο μαχαλά του, ο κόσμος του τελείωνε στον ορίζοντα που έβλεπε απ' τις κορυφές του νησιού.

Μιλούσαν συχνά για τον θάνατο οι δυο τους τελευταία. Όταν ο Φώτης του παραπονιόταν για τα κουσούρια των γηρατειών (τα γόνατα που μάγκωναν, τα μάτια που έβλεπαν θολά), ο Σελίμ απαντούσε πάντα με τον ίδιο τρόπο:

«Όλα τα γιατρεύει το χώμα, θα δεις ...»

1. αστειευόταν

2. λιμάνι

3. μήπως

4. συνοικίας

5. θαλάσσιους βράχους

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα

Ποια είναι η σημαντικότερη υπηρεσία των ηλικιωμένων σήμερα και πώς μπορούν να συνεχίσουν να την προσφέρουν απρόσκοπτα, σύμφωνα με το Κείμενο 1; (40-60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα

Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σου, ο ρόλος των αριθμητικών δεδομένων που περιλαμβάνονται στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 1;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα

Να ξαναγράψεις τις παρακάτω φράσεις του κειμένου 1, μετατρέποντας τις υπογραμμισμένες ρηματικές φράσεις σε ονοματικές, σύμφωνα με το παράδειγμα (10 μονάδες). Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου (5 μονάδες); Παράδειγμα: ... με στόχο να αναγνωριστεί η συμβολή των ηλικιωμένων → με στόχο την αναγνώριση της συμβολής των ηλικιωμένων

1) αφιερώνουν μόλις 50 λεπτά για να φροντίσουν κάποιον (3η παράγραφος) →

2) όχι μόνο γιατί συνεχίζουν (4η παράγραφος) →

3) να προσφέρουν (4η παράγραφος) → 3) Ο στόχος της ...ήταν και παραμένει να σχεδιάζει προγράμματα δράσης ... (5η παράγραφος) →

4) για να εξασφαλίσει μία ποιοτική και αξιοπρεπή διαβίωση στην ευαίσθητη αυτή κοινωνική ομάδα. (5η παράγραφος) →

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Με αφορμή την <<Παγκόσμια Ημέρα για την Τρίτη Ηλικία>> διοργανώνεται στο δήμο σου εκδήλωση με τίτλο <<Παππούς και Γιαγιά : Θησαυρός ανεκτίμητος>>. Ως εκπρόσωπος του σχολείου σου εκφωνείς ομιλία (350-400 λέξεων), στην οποία εκθέτεις τα οφέλη που μπορούν να αποκομίσουν οι νέοι μέσα από την επικοινωνία τους με τους ηλικιωμένους.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Πώς φαίνεται να αντιμετωπίζουν την ιδέα του θανάτου οι δύο ηλικιωμένοι του κειμένου 2; Να βασίσεις την απάντησή σου σε χωρία του αποσπάσματος.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Στο Κείμενο 2 αποτυπώνονται δύο διαφορετικές επιλογές ζωής. Ποιες είναι αυτές και ποια από τις δύο θα επέλεγες, αν είχες τη δυνατότητα; (80-200 λέξεις)

Μονάδες 15

13^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

[Τρίτη Ηλικία και νέες τεχνολογίες]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη διπλωματική εργασία της Αγγελικής Κεφαλά με θέμα «Μάθηση και Τρίτη Ηλικία: Η χρήση των νέων τεχνολογιών».

Το άτομο, με τη συμμετοχή του σε μια διαδικασία μάθησης, ενδέχεται να έρθει αντιμέτωπο με μια σειρά από δυσκολίες ή εμπόδια. Οι ηλικιωμένοι σε ορισμένες περιπτώσεις αντιμετωπίζουν την τεχνολογία με επιφυλακτικό ή ακόμη και αρνητικό τρόπο. Αυτό δεν οφείλεται στο γήρας, σύμφωνα με έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, αλλά στο γεγονός ότι δεν είχαν καμία εμπειρία με τις νέες τεχνολογίες και ειδικότερα με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

Η τεχνολογία εισέρχεται ξαφνικά στη ζωή των ηλικιωμένων, εξελίσσεται ραγδαία και η απουσία εξοικείωσης με το εν λόγω πεδίο μπορεί να δημιουργήσει αισθήματα αδιαφορίας, απαξίωσης ή άγχους απέναντι σε κάτι άγνωστο, με την επίτευξη της εκμάθησης να φαντάζει δύσκολη ή ακόμη και ακατόρθωτη. Βέβαια, η συγκεκριμένη στάση απέναντι στην τεχνολογία οφείλεται και σε άλλους παράγοντες, όπως για παράδειγμα στις στερεοτυπικές αντιλήψεις για την τρίτη ηλικία, στη στάση ζωής ή στην έλλειψη αυτοπεποίθησης.

Ερευνητές υποστηρίζουν ότι τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι κατά την εκπαίδευσή τους στις νέες τεχνολογίες δεν περιορίζονται στους σωματικούς και γνωστικούς παράγοντες, αλλά περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τις στάσεις των ηλικιωμένων ως προς αυτές, το άγχος, την εκτιμώμενη χρησιμότητά τους. Η πιο πιθανή δυσκολία φαίνεται να σχετίζεται με τις αλλαγές που συντελούνται στις βασικές γνωστικές δεξιότητες, ως αποτέλεσμα του γήρατος. Ορισμένες από αυτές αποτελούν η μειωμένη ταχύτητα στην επεξεργασία πληροφοριών, η εξασθένηση της μνήμης και οι διαδικασίες αντίληψης και

προσοχής. Σε πολλές περιπτώσεις οι ηλικιωμένοι δεν χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες, καθώς θεωρούν ότι δεν τους παρέχουν κάποιο όφελος ή δε βρίσκουν στη χρήση τους κάτι ενδιαφέρον.

Για να γίνει λοιπόν η χρήση των νέων τεχνολογιών μια ελκυστική επιλογή για τους ηλικιωμένους, θα πρέπει οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) να προσαρμοστούν στις ανάγκες τους. Ωστόσο, για να είναι η χρήση τους αποτελεσματική, θα πρέπει να συνοδεύεται από την κατάλληλη εκπαίδευση και υποστήριξη.

Η ενασχόληση με τις νέες τεχνολογίες μπορεί να έχει πολύ θετικά αποτελέσματα στην ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων. Αρχικά, η ενημέρωση, το διάβασμα, οι οικονομικές συναλλαγές, η επικοινωνία, τα παιχνίδια δημιουργούν συναισθήματα αυτοεκτίμησης, δημιουργικότητας, ενδυνάμωσης και μπορούν να λειτουργήσουν ως αντισταθμιστικοί παράγοντες στη μείωση του άγχους και της κοινωνικής απομόνωσης. Επιπλέον, η δραστηριοποίηση των ηλικιωμένων στις νέες τεχνολογίες διευκολύνει την πρόσβασή τους σε υπηρεσίες και αγαθά, περιορίζοντας έτσι τυχόν διακρίσεις, μειώνει το ψηφιακό χάσμα και ενισχύει την ισότητα. Οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) αποτελούν πηγή κοινωνικής υποστήριξης και βελτίωσης της ζωής των ηλικιωμένων, αλλά και μέσο πρόσβασης στη μάθηση, στην πληροφόρηση σε θέματα υγείας, στην επικοινωνία με οικογένεια και φίλους και γενικότερα στην ένταξή τους στην κοινότητα.

Κείμενο 2

[Γράμμα]

Το ποίημα είναι της Κικής Δημουλά και ανήκει στη συλλογή «Ερεβος» (1956).

Ο ταχυδρόμος,
σέρνοντας στα βήματά του την ελπίδα μου
μου 'φερε και σήμερα ένα φάκελο
με τη σιωπή σου.

Το όνομά μου γραμμένο απ' έξω με λήθη¹.

Η διεύθυνσή μου ένας ανύπαρκτος δρόμος.

Όμως ο ταχυδρόμος

τον βρήκε αποσυρμένο στη μορφή μου,

κοιτώντας τα παράθυρα που έσκυβαν μαζί μου,

διαβάζοντας τα χέρια μου

που έπλαθαν κιόλας μια απάντηση.

Θα τον ανοίξω με την καρτεριά μου

και θα ξεσηκώσω με τη μελαγχολία μου

τ' άγραφά σου.

Κι αύριο θα σου απαντήσω

στέλνοντάς σου μια φωτογραφία μου

Στο πέτο θα έχω σπασμένα τριφύλλια,

στο στήθος σκαμμένο

το μενταγιόν της συντριβής.

Και στ' αυτιά μου θα κρεμάσω-συλλογίσου

τη σιωπή σου.

1 Λήθη: λησμονιά

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα

Ποια είναι, κατά τη συγγραφέα του Κειμένου 1, τα οφέλη για τους ηλικιωμένους από τη χρήση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής; (50 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα

Να περιγράψεις με συντομία τη λογική πορεία με την οποία από τις προηγούμενες παραγράφους η συντάκτρια του Κειμένου 1 καταλήγει στο συμπέρασμα που

διατυπώνει στην αρχή της τέταρτης παραγράφου, όπως φαίνεται με τη χρήση του συμπερασματικού συνδέσμου «λοιπόν».

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα

Η συγγραφέας χρησιμοποιεί κυρίως Οριστική έγκλιση στα ρήματα, πετυχαίνοντας υψηλό βαθμό βεβαιότητας για όσα υποστηρίζει μέσα στο κείμενο. Στις περιόδους λόγου που ακολουθούν να μετασχηματίσεις την έγκλιση των ρημάτων και να κάνεις όλες τις απαιτούμενες αλλαγές (π.χ. προσθήκη/αφαίρεση επιρρημάτων και άλλων λέξεων), ώστε οι περίοδοι λόγου να εκφράζουν τη ζητούμενη κάθε φορά τροπικότητα.

Παράδειγμα: Η τεχνολογία εξελίσσεται ραγδαία. (αναγκαιότητα, υποχρέωση) → Είναι αναγκαίο να εξελιχθεί ραγδαία η τεχνολογία.

- Η δραστηριοποίηση των ηλικιωμένων στις νέες τεχνολογίες διευκολύνει την πρόσβασή τους σε υπηρεσίες και αγαθά. (ευχή)
- Οι ΤΠΕ αποτελούν πηγή κοινωνικής υποστήριξης και βελτίωσης της ζωής των ηλικιωμένων. (επιθυμία)
- Βέβαια, η συγκεκριμένη στάση απέναντι στην τεχνολογία, οφείλεται και σε άλλους παράγοντες, όπως για παράδειγμα στις στερεοτυπικές αντιλήψεις. (πιθανότητα)
- Η τεχνολογία εισέρχεται ξαφνικά στη ζωή των ηλικιωμένων. (απαγόρευση)
- Τα εμπόδια των ηλικιωμένων κατά την εκπαίδευσή τους στις νέες τεχνολογίες δεν περιορίζονται στους σωματικούς και γνωστικούς παράγοντες. (αναγκαιότητα, υποχρέωση)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Σε μία προσπάθειά σου να φέρεις τον παππού και τη γιαγιά σου, που διαμένουν μόνιμα στην επαρχία, σε επαφή με τις νέες τεχνολογίες, συντάσσεις προς αυτούς μια επιστολή. Σ' αυτήν αναφέρεσαι αναλυτικά στα οφέλη που θα προκύψουν γι'

αυτούς μέσα από τη χρήση της τεχνολογίας, τα οποία μπορούν να αναβαθμίσουν σημαντικά το επίπεδο της ζωής τους.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Ποια έγκλιση φαίνεται να κυριαρχεί στο κείμενο 2; Δικαιολόγησε την επιλογή της συνδέοντάς την με το ευρύτερο νόημα που αποπνέει το ποίημα.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Ποιο είναι το συναισθηματικό κλίμα, όπως το βιώνει το ποιητικό υποκείμενο, και πώς ανιχνεύεται στο Κείμενο 2; Ποια συναισθήματα και σκέψεις σου προκαλεί ο τόνος της ποιητικής φωνής; **(80-200 λέξεις)**

Μονάδες 15

14^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

[Δείχνοντας ενσυναίσθηση προς τους ηλικιωμένους]

Το κείμενο δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο www.grandmama.gr (προσπέλαση 26. 4. 2021). Η Γιαννούλα Δικαίου αναφέρεται στη στάση που πρέπει να επιδεικνύουμε απέναντι στους ηλικιωμένους.

«Εκεί που είσαι ήμουνα και εδώ που είμαι θα έρθεις». Το έχουμε ακούσει όλοι, ίσως από τους γονείς ή τους παππούδες μας. Μπορεί μάλιστα να το έχουμε πει και εμείς οι ίδιοι στα παιδιά μας. Κατά πόσο, όμως, μπορούμε να έρθουμε στη θέση του άλλου και να δείξουμε κατανόηση και ενσυναίσθηση τελικά;

Η ενσυναίσθηση αποτελεί έναν όρο απλό και, ταυτόχρονα, σύνθετο. Απλό, γιατί η έννοιά του αναγνωρίζεται, πλέον, από τους περισσότερους κι όχι μόνο από ειδικούς του χώρου της ψυχολογίας ή συναφών επιστημών. Παρατηρούμε να καταλαμβάνει προνομιούχο θέση ακόμη και σε συζητήσεις ανθρώπων που έτυχε, απλά, να ακούσουν τον όρο αυτό (π.χ. «Να δείχνεις ενσυναίσθηση στο παιδί σου, μην το καταπιέξεις, αφουγκράσου το!>). Και παρόλο που θεωρητικά και σημασιολογικά πρόκειται για κάτι απλό (ενσυναίσθηση <εν + συν + αισθάνομαι = μπαίνω στη θέση του άλλου, στα <<παπούτσια>> του, όπως λένε οι Άγγλοι, τον καταλαβαίνω, τον συναισθάνομαι), πρακτικά υπάρχει, ίσως, μια συνθετότητα.

Σήμερα, λοιπόν, σκέφτηκα πως η συνθετότητα αυτή έγκειται στη στάση που καλούμαστε να τηρήσουμε απέναντι στους ηλικιωμένους. Στο παράδειγμα με το μικρό μας παιδί, ναι μπορούμε να είμαστε πιο ενσυναισθητικοί. Γιατί, ίσως, περάσαμε κι εμείς από αυτή την ηλικία, τη βιώσαμε και τη νιώσαμε μέσα από τα μάτια της παιδικής μας ψυχής, γεγονός που μας προβλημάτισε και μας έκανε, πράγματι, πιο ενσυναισθητικούς και ευαίσθητους σήμερα απέναντι στα δικά μας παιδιά.

Είμαστε, όμως, ενσυναισθητικοί απέναντι στους ηλικιωμένους; Γιατί έχουμε αντοχές για το παιδί μας και δεν θα μπορούσε καν να μας περάσει από το μυαλό το ενδεχόμενο να το εγκαταλείψουμε σε κάποιο ίδρυμα, όταν αυτό ξεπερνά τα όρια, ενώ για τους ηλικιωμένους είμαστε πιο δεκτικοί σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο (π.χ. κάποιο γηροκομείο) σε στιγμές ανάλογης εξάντλησης;

Εντάξει... δεν έχουμε βιώσει την Τρίτη Ηλικία, δεν γνωρίζουμε τις απαιτήσεις και τις ανάγκες της. Και είναι λογικό... είμαστε ακόμα νέοι ή τέλος πάντων πριν το κατώφλι αυτής της ηλικιακής φάσης. Πολλοί μάλιστα λένε ότι οι νέοι δεν θέλουν να βρίσκονται κοντά σε ηλικιωμένους για πολύ, διότι η επαφή αυτή, υποσυνείδητα, τους υπενθυμίζει το θάνατο...!

Ξέρετε, το γήρας ή αν θέλετε να το πω πιο «κομψά» η ωρίμανση δεν συμβαίνει από τη μια στιγμή στην άλλη. Περνάμε φάσεις. Η κρίση της ηλικίας των 30, των 40 και των 50 - με τις ενδιάμεσες κρίσεις για πολλούς - σίγουρα μας δίνει τη δυνατότητα να έρθουμε λίγο πιο κοντά σε αυτό που βιώνει ο ηλικιωμένος. Γιατί, πραγματικά, ευτυχώς ή δυστυχώς, η παιδική και νεανική ηλικία είναι σύντομη.

Ας μπορούμε, λοιπόν, στη θέση τους, γιατί οι περισσότεροι από εμάς βρεθήκαμε, έστω για λίγο, σε παρόμοιες στιγμές ανασφάλειας. Μπορούμε να βοηθήσουμε με μια απλή κουβέντα, έναν όμορφο λόγο και την αμέριστη, φυσικά, συμπαράστασή μας, όχι απαραίτητα για να «ανθίσουν», όπως πρώτα, αλλά για να αντέξουν, ζώντας με ποιότητα κι αξιοπρέπεια.

Κείμενο 2

Το ψωμί «Το ψωμί» είναι ένα από τα διηγήματα της συλλογής «Μικρά πείσματα» (2017) που η συγγραφέας Εύα Μαθιουδάκη έγραψε μέσα στον συρμό του τρένου στα καθημερινά δρομολόγιά της για τη δουλειά. Τα διηγήματά της, γραμμένα στο κινητό τηλέφωνό της, βασίζονται στην έμπνευση της στιγμής.

[...] Θα του έκανε σβίγκους, σβίγκους με μέλι, έτσι για διαφορά. Οι σβίγκοι θύμιζαν στο Βασίλη τη μάνα του και απόψε είχε διακρίνει στα μάτια του ότι γύρευε κάπου να πιαστεί, να παρηγορηθεί. Είχαν μιλήσει νωρίς το μεσημέρι με τα παιδιά, ήταν χαμένα στις έγνοιες τους, τον κατάλαβε με τον τρόπο που έκλεισε το τηλέφωνο ανέκφραστος. Το νήμα της κουβέντας δεν είχε καταφέρει να το πιάσει σήμερα ο Βασίλης ούτε με εκείνην ούτε με τους γιους του και τις νύφες του. Ανοιγόκλεινε το βιβλίο του άσκοπα και άλλαζε τα κανάλια. Κάποια στιγμή σπκώθηκε, τακτοποίησε ένα-δυο χαρτιά στο γραφείο του, άκεφος.

Του άρεσε να κουβεντιάζει, κοινωνικός και μειλίχιος πάντοτε, ενθουσιαζόταν με τους συνομιλητές, με τα ίδια του τα λόγια, με τη ζωή! Χρόνια και χρόνια μετά τη σύνταξη, άεργος δε βρέθηκε ποτέ του και πάντα κάτι βρισκόταν να τον σπκώσει από τον καναπέ. Καμάρωνε. «Παντόφλες δε φορώ και δεν θα φορέσω και ποτέ μου» έλεγε στους συναδέλφους του στα τηλέφωνα.

Απόψε όμως ήταν αλλιώς, σαν να είχε γεράσει ξαφνικά, και αυτή το ίδιο μαζί του. Έβαλε τη μαγιά σε μία λεκανίτσα, τη διέλυσε με το χλιαρό γάλα και την άφησε να φουσκώσει. Μπελάς οι σβίγκοι, οι τηγανίτες πιο εύκολες.

Πετάχτηκε η μασίνα¹, καθήκανε και οι βεγγέρες² τους. Παλιά χτυπούσε την πόρτα ο γείτονας, ο συγγενής και έπαιρνε για λίγο ή για πολύ, για να ανταλλάξουν τα νέα της ημέρας, να φέρει από το περίσσεμά του, να ζητήσει κάτι για την ανάγκη του. Το τηλέφωνο και οι αποστάσεις τα ισοπέδωσαν όλα αυτά. Τι τα σκεφτόταν τώρα; Αυτή πάντα ήταν περήφανη για την αυτάρκεια και την ανεξαρτησία τους, να όμως που είχε έρθει το πράγμα αλλιώς. Ίσως τελικά και να την είχαν ανάγκη τη συντροφιά. Κι αυτό θα περάσει, σκέφτηκε. Μια κακοκεφιά είναι, θα περάσει.

Εκείνη τη στιγμή χτύπησε το κουδούνι. Ποιος να 'ναι τέτοια ώρα; Αναρωτήθηκε. Ανασπκώθηκε και ο Βασίλης από τον καναπέ. Πήγε λίγο φοβισμένα να ανοίξει. «Καλησπέρα», φώναξε μια φωνή πίσω από τα κάγκελα της πόρτας, «ο Άγγελος είμαι από απέναντι». «Έλα, παιδί μου, έλα μέσα», άκουσε τη φωνή της.

Μπήκε μέσα, ψηλός, γεροδεμένος, μ' ένα τεράστιο χαμόγελο και με ένα πακέτο στο χέρι. «Καλησπέρα, κ. Βασίλη, εκεί που δουλεύω στον Ασπρόπυργο έχει δίπλα μας έναν καλό φούρνο από τους παλιούς, πήγα σήμερα μετά το σχόλασμα και πήρα ένα καρβέλι για μένα και ένα για εσάς, σκέφτηκα ότι θα σας αρέσει, εσάς ειδικά, που αγαπάτε τις καλές αγνές γεύσεις.» «Να 'σαι καλά, ευχαριστούμε που μας σκέφτηκες. Κάτσε να ζεσταθείς.»

Πήγε πάλι στην κουζίνα, η ζύμη είχε φουσκώσει και το τηγάνι έκαιγε. Σε λίγο μία λαχταριστή πιατέλα με σβίγκους και τσάι έμπαινε στο σαλόνι. Η φωτιά άναβε ζωηρά, και η κουβέντα και το γαλάζιο βλέμμα του Βασίλη. Να 'ναι καλά το παλικάρι, θα την έβγαζαν και τούτη τη βραδιά!

1. η ξυλόσομπα
2. η επίσκεψη σε σπίτι που συνήθως διαρκεί ως το βράδυ.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα

Να χαρακτηρίσεις τις προτάσεις που ακολουθούν με την ένδειξη ΣΩΣΤΟ (Σ) ή ΛΑΘΟΣ(Λ), αξιολογώντας αν ανταποκρίνονται στο νόημα του Κειμένου 1.

- α. Η ενσυναίσθηση σχετίζεται με την κατανόηση που δείχνουμε προς τους άλλους.
- β. Ο όρος ενσυναίσθηση πρέπει να απασχολεί μόνο τους επιστήμονες και τους ψυχολόγους.
- γ. Η ιδρυματοποίηση των ηλικιωμένων θεωρείται από την αρθρογράφο μια λογική επιλογή.
- δ. Οι περισσότεροι νέοι αποφεύγουν τους εκπροσώπους της Τρίτης ηλικίας.
- ε. Η τρυφερότητα και η συμπαράσταση προς τους ηλικιωμένους θα τους κάνει να «ξανανιώσουν».

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η νοηματική σύνδεση ανάμεσα στην πρώτη και στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα

Πρόθεση της αρθρογράφου στο Κείμενο 1 είναι να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες για τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας. Να εντοπίσετε στο κείμενο τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιχειρεί να επιτύχει τον σκοπό της.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

<<Μπορούμε να βοηθήσουμε με μια απλή κουβέντα, έναν όμορφο λόγο και την αμέριστη, φυσικά, συμπαράστασή μας, όχι απαραίτητα για να «ανθίσουν», όπως πρώτα, αλλά για να αντέξουν, ζώντας με ποιότητα κι αξιοπρέπεια.>>, προτείνει ο συγγραφέας του κειμένου 1 ολοκληρώνοντας τις σκέψεις του. Λαμβάνοντας αφορμή από αυτή του την προτροπή να εξηγήσεις (σε ένα άρθρο **350-400 λέξεων**) με ποιους τρόπους μπορεί το οικογενειακό αλλά και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον να συμβάλλουν στην προσπάθεια διατήρησης μιας υγιούς ψυχολογίας των ηλικιωμένων.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Στην πέμπτη παράγραφο του κειμένου 2 ο συγγραφέας κάνει εκτεταμένη χρήση ευθέως λόγου. Αφού αποδώσεις το περιεχόμενό της, να εξηγήσεις τι θέλει να επιτύχει μέσω αυτού ο συγγραφέας.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει το ηλικιωμένο ζευγάρι του Κειμένου 2; **(μονάδες 10)** Ποιες σκέψεις και συναισθήματα προκάλεσε σε σένα η ανάγνωση του αποσπάσματος; **(μονάδες 5)** Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε **80 – 200 περίπου λέξεις**.

Μονάδες 15

ΘΕΤΙΚΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

15° ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

[Η ώρα των Zoomers]

Το παρακάτω απόσπασμα αποτελεί διασκευή του άρθρου της Κορίνας Σαμάρκου, που δημοσιεύθηκε στην Καθημερινή στις 18/10/2021.

Υπήρχε ζωή και πριν από το Google; Για την Generation Z, πάντως, όχι. Τους λένε Zoomers, γενιά του Tik Tok¹ και είναι όσοι γεννήθηκαν από το 1996 έως το 2016. Για την ακρίβεια, λοιπόν, οι μεγαλύτεροι από αυτούς ήταν μόλις δύο ετών, όταν ο Λάρι Πέιτζ και ο Σεργκέι Μπριν ίδρυσαν την Google σε ένα γκαράζ του Μένλο Παρκ στην Καλιφόρνια. Γι' αυτό και οι Zoomers είναι γέννημα-θρέμμα του διαδικτύου, «ψηφιακοί ιθαγενείς» όπως χαρακτηρίζονται, αφού ο κόσμος πριν από την εποχή των «έξυπνων» κινητών τηλεφώνων είναι γι' αυτούς σαν να μην υπήρξε ποτέ.

Η γενιά Z θεωρεί την τεχνολογία αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης ζωής, προέκταση του εαυτού της. Γι' αυτό, άλλωστε, και το 58% από όσους ανήκουν σε αυτή τη γενιά δηλώνουν ότι δεν αντέχουν περισσότερες από τέσσερις ώρες χωρίς διαδίκτυο. Έρευνες έχουν δείξει ότι εννέα στους δέκα Zoomers θεωρούν αποδεκτό να χρησιμοποιούν το τηλέφωνό τους ακόμα και μέσα στο μπάνιο. Κάθε ένας από αυτούς θα περάσει σχεδόν έξι χρόνια της ζωής του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αφού αυτή η δραστηριότητα απορροφά περισσότερο χρόνο από ό,τι το φαγητό, το διάβασμα και η κοινωνικοποίηση μαζί. Σε μια γενιά που είναι πάντα σε σύνδεση στο διαδίκτυο, οι τέσσερις στους δέκα δεκαεξάρηδες παραδέχονται ότι προτιμούν να βρίσκονται με τους φίλους τους μέσω κάποιας συσκευής παρά από κοντά. Αλλά και όταν βρεθούν στον ίδιο χώρο, τουλάχιστον οι μισοί ομολογούν ότι αυτό που κάνουν είναι να κάθονται σιωπηλοί, καθώς ο καθένας κοιτάζει την οθόνη του κινητού του. Οι Zoomers περνούν τόσο πολύ χρόνο σκρολάροντας², ώστε αυτό επηρεάζει πλέον την ίδια τους τη φύση. Έχει διαπιστωθεί, για παράδειγμα, ότι οι φοιτητές της Ιατρικής σήμερα δυσκολεύονται με τα ράμματα, αφού δεν έχουν συνηθίσει να χρησιμοποιούν τα χέρια τους στην καθημερινότητα, παρά κυρίως για

να χειριστούν τη δυσδιάστατη οθόνη.

1 Tik Tok: δημοφιλές στους εφήβους μέσο κοινωνικής δικτύωσης.

2 σκρολάρω: μετακινώ προς τα πάνω ή προς τα κάτω μια σελίδα στην οθόνη για να δω το προηγούμενο ή επόμενο τμήμα του περιεχομένου της.

Κείμενο 2

[Η Σοφία Νοταρά]

*Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Γιώργου Θεοτοκά «Αργώ»,
πρώτος τόμος, εκδόσεις Εστία, Αθήνα. 1992.*

Μια άλλη γυναίκα θα αφοσιωνότανε στα παιδιά της και θα εύρισκε εκεί μια παρηγοριά κ' ένα σκοπό της ζωής της. Μα η ανήσυχη φύση της Σοφίας δεν μπορούσε να ικανοποιηθεί μονάχα με τη μητρική αγάπη.

Παρά την υποταγή της και την καρτερία της, δεν έσβησε ποτέ ολότελα μέσα της η λαχτάρα εκείνη μιας ανώτερης ιδανικής ζωής που κυβερνούσε την πρώτη νιότη της. Ο ρομαντισμός της, πεσμένος, κρυμμένος, της έτρωγε ακατάπαυστα τα σωθικά και μπορούσε να ξεσπάσει άγρια από τη μια στιγμή στην άλλη.

Το μυστήριο βάσταξε καμιά δεκαριά χρόνια, ως ότου μια μέρα το ποτήρι ξεχείλισε. Η Σοφία ξαφνικά παράτησε τα παιδιά της, την κοινωνική της θέση, το όνομα και την περιουσία του αντρός της κ' έφυγε κρυφά με έναν Ιταλό τυχοδιώκτη, που έπαιζε βιολί στα εστιατόρια και λεγόταν Girolamo Senigaglia. Ο θεός ξέρει τι ζωή τράβηξε μ' αυτόν τον άνθρωπο, που υπήρξε ένας χυδαίος εκμεταλλευτής του ταλάντου της, της ομορφιάς της και της απελπισίας της. Ακούστηκε πως, μετά τον ευρωπαϊκό πόλεμο, καταλήξανε να κάνουνε μαζί μουσική στους συνοικιακούς κινηματογράφους της Λόντρας. Βγάζανε όπως –όπως ό,τι χρειαζότανε για να μην πεθάνουν από ασιτία. Μα ο Ιταλός μεθοκοπούσε, την έβριζε με τα πιο απαίσια λόγια, της τραβούσε τα μαλλιά, την έδερνε. Εκείνη του φιλούσε τα γόνατα και ξεφώνιζε μες στους λυγμούς της: «Σ' αγαπώ – σε λατρεύω – θέλω να πεθάνω για

σένα...». Εξακολούθησαν να σέρνονται μερικά χρόνια, πειναλέοι και παθιασμένοι, από κινηματογράφο σε κινηματογράφο, κι από παλιόσπιτο σε παλιόσπιτο. Κανείς δεν ξέρει τι απόγιναν όταν οι ηχητικές ταινίες καταργήσανε τις ορχήστρες των κινηματογράφων και πέταξαν χιλιάδες μουσικάντηδες στους δρόμους.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα

Σε μια παράγραφο **50-60 λέξεων** να συνοψίσεις τα γνωρίσματα της συμπεριφοράς των Zoomers, που συνδέονται με την ψηφιακή τεχνολογία, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα

«Υπήρχε ζωή και πριν από το Google; Για την Generation Z, πάντως, όχι»: Η αρθρογράφος στο Κείμενο 1 επιλέγει να αρχίσει το άρθρο της με ένα ερώτημα συνοδευόμενο από αποφατική (αρνητική) διατύπωση. Να εξηγήσεις πώς λειτουργεί το απόσπασμα αυτό του λόγου σε σχέση με τη δομή της παραγράφου.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα

Τι εξυπηρετούν, κατά τη γνώμη σου, τα εισαγωγικά στη φράση «ψηφιακοί ιθαγενείς» στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 (**μονάδες 8**), και τι η χρήση της ξενικής λέξης σκρολάροντας στη 2η παράγραφο του κειμένου (**μονάδες 7**);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Σε ένα άρθρο σας στον ημερήσιο τύπο, να παρουσιάσετε τις αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί στις διαπροσωπικές και φιλικές σχέσεις των προηγούμενων γενεών με τις τωρινές. (**300-400 λ.**)

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Να χαρακτηρίσετε το ύφος του Κειμένου 2 κάνοντας αναφορές σε χωρία του κειμένου, τα οποία θα επιβεβαιώνουν το χαρακτηρισμό σας.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 Η Σοφία Νοταρά, πρωταγωνίστρια του αποσπάσματος, διαλέγει, κατά τα λεγόμενα του συγγραφέα, να ζήσει μια ζωή επεισοδιακή και εξαθλιωμένη. Να χαρακτηρίσεις την προσωπικότητα της ηρώιδας στηριζόμενος / η σε συγκεκριμένα χωρία του κειμένου.

Μονάδες 15

16° ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

[Γλωσσική κοινότητα και μητρική γλώσσα]

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο του Γιώργου Μπαμπινιώτη με τίτλο «Θεωρητική Γλωσσολογία», 1980, Αθήνα, σελ. 32-33. Το βιβλίο είναι επιστημονικό σύγγραμμα που εισάγει τον αναγνώστη στις βασικές αρχές της θεωρητικής γλωσσολογίας.

Η γλωσσική κοινότητα ως έννοια περιγράφει το σύνολο των ατόμων που έχουν την ίδια μητρική γλώσσα. Τα άτομα αυτά διαφέρουν από άλλα τα οποία μιλούν μια ορισμένη γλώσσα ως «ξένη» (μη μητρική), κυρίως ως προς τους όρους εκμάθησης της γλώσσας. Όταν αναφερόμαστε στη μητρική γλώσσα, μιλάμε για «γλωσσική κατάκτηση», γιατί λαμβάνουμε υπόψη μας ότι τα άτομα μιας κοινότητας έχουν μάθει τη γλώσσα μέσα στο στενότερο (οικογενειακό) και ευρύτερο (κοινωνικό) περιβάλλον και έχουν διαμορφώσει ό,τι ονομάζουμε «γλωσσικό αίσθημα».

Αυτό, βέβαια, σημαίνει ότι φυσικά και βαθμιαία τα άτομα αυτά έχουν κατακτήσει έναν συγκεκριμένο γλωσσικό κώδικα, στον οποίο έχουν ενσωματωθεί νοοτροπίες, στάσεις, πολιτικο-κοινωνικές αντιλήψεις, πολιτιστικό υπόβαθρο. Για παράδειγμα, η ευρύτατη χρήση των υποκοριστικών της Ελληνικής («βάλε λίγο λεμονάκι στη σουπίτσα σου», «είχε κάτι λεφτουδάκια κι αγόρασε ένα οικοπεδάκι στο Σούνιο») ή η βιωματική φόρτιση λέξεων, όπως το φιλότιμο ή η λεβεντιά, προϋποθέτουν τη γλωσσική κατάκτηση της Ελληνικής ως μητρικής γλώσσας. Η κατάκτηση της γλώσσας συνδέεται προφανώς με την παιδική ηλικία, δηλαδή πώς μαθαίνει ο άνθρωπος τη μητρική του γλώσσα, όταν είναι παιδί. Έτσι, παιδική ηλικία και γλωσσική κατάκτηση αντιμετωπίζονται συνήθως από κοινού.

Αντίθετα, όταν αναφερόμαστε στη γνώση μιας ξένης γλώσσας, μιλάμε για «μάθηση της γλώσσας», που σημαίνει τη γνώση μίας ή περισσότερων άλλων γλωσσών πέραν της μητρικής. Η γνώση μιας ξένης γλώσσας προϋποθέτει, επίσης, την κατάκτηση ενός βασικού μηχανισμού παραγωγής και κατανόησης της ξένης γλώσσας. Διαφέρει, όμως,

στη χρήση που κάνει το άτομο αυτό, ειδικά, στη σωστή εφαρμογή των κανόνων της ξένης γλώσσας και στην έκφραση των ποικίλων λεπτών αποχρώσεων και βιωμάτων που μεταφέρονται με τη χρήση της.

Κάθε γλώσσα, λοιπόν, συνιστά μια ιδιαίτερη οργάνωση και έκφραση της αντικειμενικής πραγματικότητας. Είναι ένας νέος κόσμος. Γι' αυτό είναι πολύ δύσκολο, αν όχι ακατόρθωτο, να κατακτηθεί σε όλη του την έκταση από άτομα που δεν ανήκουν σε αυτόν εξαρχής, από τα πρώτα δηλαδή χρόνια της ζωής τους, τα οποία είναι καθοριστικά για τη γλωσσική τους συγκρότηση.

Κείμενο 2

[Σήμα κινδύνου]

Το απόσπασμα έχει αντληθεί από το μυθιστόρημα του Αντώνη Σαμαράκη «Σήμα Κινδύνου», Αθήνα, εκδ. Ελευθερουδάκη.

Δε θυμάμαι ποιον δρόμο περνούσα, σαν άκουσα να με φωνάζουν από το αντικρινό πεζοδρόμιο. Ξαφνιάστηκα που με είχαν γνωρίσει παρόλο που η νύχτα ήταν κατασκότεινη και παρόλο που βάδιζα γρήγορα.

Στάθηκα. Ο άνθρωπος από το αντικρινό πεζοδρόμιο ήρθε. Ήταν ο κύριος Χιδίρογλου, υπάλληλος της Εμπορικής Τραπέζης. Ψηλός, αδύνατος, με πολύ μικρά μάτια σα χάντρες, θα ήταν πενήντα και πλέον, έδειχνε όμως νεώτερος.

«Πολύ χαίρομαι που σας συναντώ απόψε», είπε. Και το σάλιο του μου ήρθε καταπρόσωπο και απείσασα.

«Παρομοίως», είπα, και για κάθε ενδεχόμενο, έκανα ένα βήμα πίσω. Παραλίγο να πω: «Δεν καταλαβαίνω πώς διάβολο με γνωρίσατε νυχτιάτικα!»

«Μάτι όμως, ε; Απτός!» είπε ο κύριος Χιδίρογλου. Και πρόσθεσε: «Να χτυπήσω ξύλο!». Πήγε στον στύλο του ηλεκτρικού και χτύπησε ξύλο δύο φορές. Ύστερα ήρθε κοντά μου. «Έχω κάτι για σας», είπε με ύφος εμπιστευτικό. «Πρώτης τάξεως κοπέλα! Άλφα άλφα!

Και το σημαντικότερον: τρεις χιλιάδες κομμάτια τοις μετρητοίς!»

Ένα τέταρτο, ίσως και παραπάνω, με κράτησε εκεί ο κύριος Χιδίρογλου με τη φλυαρία του. Είπε πολλά, πάρα πολλά. Πως ήταν καιρός να αποφασίσω το γάμο, πως η ευκαιρία, το συνοικέσιο που μου επρότεινε, ήταν κάτι εξαιρετικό, πως η κοπέλα δεν ήταν βέβαια ούτε πολύ νέα ούτε πολύ όμορφη, εμφανίσιμη πάντως, είχε πολλά χαρίσματα, τα γαλλικά της, το πιάνο της, και προπαντός τρεις χιλιάδες κομμάτια τοις μετρητοίς...

Αδύνατον να τον διακόψω με την φόρα που είχε πάρει. Εδέησε να φταρνιστεί δύο φορές απανωτά, για να βρω την ευκαιρία να του πω: «Με συγχωρείτε, είμαι βιαστικός. Θα το συζητήσουμε το πράγμα άλλη φορά» «Εν πάση περιπτώσει, εθεώρησα χρέος μου...», είπε φανερά δυσαρεστημένος. Και πρόσθεσε: «Αηροπό! Είναι και χριστιανικών αρχών! Να πάρει ο διάβολος, έπρεπε να το πω ευθύς εξαρχής!».

Μου έδωσε το χέρι του. Ήταν ιδρωμένο και απείασα. «Έχομεν 5 Μαρτίου απόψε», είπε. «Θα σας δώσω προθεσμία να σκεφτείτε έως τας 7 Μαρτίου. Προθεσμία τεσσαράκοντα οκτώ ωρών! Λοιπόν, αν δεν έχω απάντησίν σας έως τας 7 Μαρτίου, μεσονύκτιον ακριβώς, τότε θα είμαι ελεύθερος να διαθέσω αλλού...» Σκόνταψε. «Το εμπόρευμα» παραλίγο να πω. «Σύμφωνοι», είπα. «Θα σκεφθώ». «Ωρίμως!», ετόνισε ο κύριος Χιδίρογλου. «Ωρίμως», είπα και χωρίσαμε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα

Σε 60 περίπου λέξεις να αποδώσεις με συντομία τη διαφορά που εντοπίζεται στο Κείμενο 1 ανάμεσα στην κατάρτιση και στην εκμάθηση της γλώσσας.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα

Να δικαιολογήσεις την παρουσία των παραδειγμάτων στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα

Να εντοπίσεις πέντε λέξεις ή φράσεις που ανήκουν σε ειδικό λεξιλόγιο (μονάδες 10) και να δικαιολογήσεις την παρουσία τους (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Να συντάξετε ένα κείμενο στο οποίο θα επισημαίνετε την αναγκαιότητα της γλωσσομάθειας στη σημερινή εποχή καθώς και τα οφέλη που από αυτήν προκύπτουν. (300-400 λ.)

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Γιατί κατά τη γνώμη σας ο κύριος Χιδίρογλου, επισημαίνει ανάμεσα στα προτερήματα της κοπέλας και την γνώση της γαλλικής γλώσσας;

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Να ερμηνεύσεις με σχετικές αναφορές στο Κείμενο 2 τη στάση που φαίνεται να παίρνει ο πρωταγωνιστής της αφήγησης στην πρόταση που του γίνεται. Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

17^ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

[Ο Γιάννης θα 'πρεπε να διδάσκεται στα σχολεία]

Το κείμενο έχει δημοσιευτεί στο διαδίκτυο: Πηγή: Protagon.gr από το Sportscaster 25 Σεπτεμβρίου 2021. Είναι ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Τα λόγια του σε συνεπαίρνουν, όσο και τα «καρφώματα» ή οι «τάπες» του. Η γοητεία του υπερβαίνει τα σπορ και αγγίζει τις πιο ευαίσθητες χορδές μας. Κάθε του φράση τον ψηλώνει ακόμη περισσότερο στην εκτίμησή μας. Ο Γιάννης Αντετοκούνμπο δεν είναι μόνο το βιονικό κορμί, ο υπεραθλητής. Είναι και μια προσωπικότητα - πρότυπο. Παράδειγμα προς μίμηση.

Πώς το καταφέρνει αυτό, ο Γιάννης Αντετοκούνμπο; Πώς γίνεται, κάθε τηλεοπτική του εμφάνιση να σε καθηλώνει, να σε συγκινεί, να σε κάνει να τον θαυμάζεις όλο και πιο πολύ;

Δεν είχε την τύχη να μαθητεύσει σε καλά σχολεία, να σπουδάσει, να μορφωθεί. Η μάχη για την επιβίωση δεν τού επέτρεψε αυτή την... πολυτέλεια. Κι όμως, τα λόγια του σε συνεπαίρνουν. Χαίρεσαι να τον ακούς να μιλάει, σχεδόν όσο απολαμβάνεις να τον βλέπεις να «καρφώνει» στο καλάθι και να μοιράζει «τάπες». Μέσα στην τόση πολυλογία της εποχής μας, οι κουβέντες του δεν περισσεύουν. Ίσως, επειδή αναβλύζουν από τα βάθη της ψυχής του.

Υπάρχει μια υπέροχη αντίφαση στον Γιάννη. Αν και, πλέον, πρωταγωνιστεί στον κόσμο της αθλητικής βιομηχανίας θεάματος, εκείνος παραμένει πραγματικός. Αυθεντικός και ανυπόκριτος. Δεν «τυφλώθηκε» από τους προβολείς της δόξας, ούτε μεταλλάχθηκε σε κατασκευάσμα των διαφόρων «ειδικών» επικοινωνιολόγων. Είναι ένας αυτόφωτος σούπερ-σταρ, και το φως πηγάζει από μέσα του.

Το διαπιστώσαμε για πολλοστή φορά στη συνέντευξη που παραχώρησε σε γνωστή

αθλητική εκπομπή, λίγο πριν επιστρέψει στο Μιλγουόκι για την προετοιμασία των Μπανκς ενόψει της νέας σεζόν του NBA. Ο άνθρωπος Γιάννης «έλαμψε», πάλι, περισσότερο από τον υπεραθλητή. Η γοητεία του υπερβαίνει τα σπορ και αγγίζει τις πιο ευαίσθητες χορδές μας. Η απάντησή του στην ερώτηση «τι θα θυσίαζε για να έχει τον πατέρα του (που «έφυγε» τον Σεπτέμβριο του 2017) ξανά στο πλευρό του», ήταν η πιο συγκινητική στιγμή.

«Τον πατέρα μου! Δεν υπάρχει σκέψη σε αυτό. Τον πατέρα μου! Πάρτε τα όλα, δεν με νοιάζει... Να γυρίσω πίσω στα Σεπόλια και να πουλάω cd, δεν με νοιάζει, καν», αποκρίθηκε, κάνοντας -σίγουρα- πολλούς πατεράδες να βουρκώσουν. Κάθε του φράση τον ψηλώνει ακόμη περισσότερο στην εκτίμησή μας. [...] Ζήτησε να μην τον αποκαλούν «Πρωταθλητή» και «MVP». Αρνήθηκε το ότι είναι ο καλύτερος παίκτης στον κόσμο. Επειδή είναι η επιτομή της σεμνότητας. Ο παρείσακτος των Σεπολίων και ο παγκόσμιος Γιάννης είναι το ίδιο πρόσωπο. Το ίδιο ευγενικός, γελαστός και αγαπησιάρης, τότε που είχε ανάγκη να κερδίσει τη συμπάθεια των γύρω του, για να επιβιώσει, αλλά και τώρα, που όλοι «θα σκότωναν» για μια φωτογραφία δίπλα του. Με το δαχτυλίδι του πρωταθλητή στο χέρι του, αμέτρητα ατομικά βραβεία στο σαλόνι, και... ένακαράβι εκατομμύρια στους τραπεζικούς του λογαριασμούς. [...]

Ο Γιάννης δεν είναι μόνο το βιονικό του κορμί, που έγινε αντικείμενο επιστημονικής μελέτης. Δεν είναι μόνο οι άθλοι του, που η ιστορία του μπάσκετ εξακολουθεί να γράφει με χρυσά γράμματα. Είναι, πάνω απ' όλα, μια προσωπικότητα – παράδειγμα προς μίμηση. Πρότυπο. Ο Γιάννης θα 'πρεπε να διδάσκεται στα σχολεία.

Κείμενο 2

[Η Νασούλα ξέρει]

*Το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο: Όταν κοιμούνται οι φίλοι μου, Πατάκης
2021 του Αύγουστου Κορτώ.*

Η Νασούλα Δημούδη ξέρει γιατί τρώει ξύλο: γιατί αυτό της πρέπει.

Γιατί της πέφτει λάθος το αλάτι στο φαί. Γιατί ξεχνάει να ξεσκονίσει τα κουφώματα. Γιατί είναι αφηρημένη και χαζεύει σαν τον χάνο όταν της μιλάς. Γιατί, αντί να σιάχνεται σαν καθωσπρέπει κυρά, όταν βγαίνει απ' το σπίτι, πετιέται στον μανάβη με την παντόφλα και γελάει η γειτονιά. Γιατί μεγάλωσε πια, δεν είναι δροσερή παιδούλα – κοντεύει τα είκοσι εφτά!-, κι η αλλοτινή ομορφιά της ξεθωριάζει. Γιατί δεν ξέρει να επιβάλλει την τάξη στο ίδιο της το σπίτι. Γιατί είναι άχρηστη σαν μάνα, κι έχει κάνει τη Γιώτα, την κόρη της, σαν τα μούτρα της.

Ο κύρης της, ο Αλέκος – γκαραζιέρης με δικό του γκαράζ – ξέρει. Όπως της έχει πει χίλιες φορές: Στ' αμάξι ένα λάθος, ένα μπουλόνι που δεν έσφιξες καλά, ένα καπάκι που δε βίδωσες, μπορεί να σε σκοτώσει. Όλα έχουν τη θέση τους, κι όταν δεν είναι στη θέση τους, τι κάνεις; Τα αρπάζεις με το χέρι και τα συμμορφώνεις, τα βάζεις σε μια σειρά. Και το ίδιο ακριβώς πρέπει να κάνει ο άντρας, ο αφέντης του σπιτιού, όταν το νοικοκυριό κι η φαμίλια του δεν είναι σε σειρά.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα

Σε 50 περίπου λέξεις να αναφέρεις τους λόγους για τους οποίους ο Γιάννης Αντετοκούνμπο θα έπρεπε να διδάσκεται στα σχολεία, σύμφωνα με τον συντάκτη του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα

Στην πρώτη και στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 ο συντάκτης χρησιμοποιεί την τεχνική της επανάληψης. Να την περιγράψεις με συντομία και να εξηγήσεις πώς, κατά τη γνώμη σου, λειτουργεί στην οργάνωση του κειμένου.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα

Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί πλήθος επιθέτων που δεν περιορίζονται στην περιγραφική απόδοση γνωρισμάτων, αλλά στην αξιολόγηση χαρακτηριστικών και συμπεριφοράς. Να γράψεις πέντε τέτοια επίθετα (μονάδες 5) και να δικαιολογήσεις την επιλογή αυτή με κριτήριο το θέμα του κειμένου και την πρόθεση του συντάκτη του (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Σε ένα άρθρο σου που θα δημοσιευθεί στον ημερήσιο τύπο, να αναφέρεις ποια είναι τα κριτήρια που οφείλουν να έχουν οι έφηβοι κατά την επιλογή των προτύπων τους. (300 λ.)

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Γιατί ο συγγραφέας του κειμένου 2 επαναλαμβάνει τη λέξη “γιατί”; Τι θέλει να επιτύχει με την επανάληψη αυτή; Συνδέεται η χρήση της λέξης αυτής με τον τρόπο που αναπτύσσει τη παράγραφο του;

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Να σχολιάσεις την κατάσταση την οποία βιώνει η Νασούλα (μονάδες 10) στο Κείμενο 2 και να εκφράσεις τα συναισθήματα που σου προκάλεσε η ανάγνωσή του (μονάδες 5). Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 100– 150 λέξεις.

Μονάδες 15

18° ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

[Εφηβοι στην πρίζα]

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο που έχει δημοσιεύσει ο Άθως Δημουλάς στην ιστοσελίδα <https://www.kathimerini.gr> στις 28 Ιανουαρίου 2019 και αναφέρεται στη σχέση εξάρτησης που έχουν αναπτύξει οι έφηβοι με το κινητό τους τηλέφωνο.

Πριν από περίπου δέκα με δώδεκα χρόνια, ο κόσμος άλλαξε. Ο κόσμος των κινητών τηλεφώνων, έστω. Κυκλοφόρησαν τα iPhone και το σύστημα Android¹, η οθόνη αφής αντικατέστησε τα παραδοσιακά πλήκτρα, η σύνδεση στο ίντερνετ έγινε δεδομένη πολυτέλεια και τα social media² εξελίχθηκαν σε ένα παγκόσμιο σπίτι. Κάπως έτσι τα 122 εκατ. τηλέφωνα που πουλήθηκαν το 2007 έφτασαν μία δεκαετία αργότερα στο 1,5 δισεκατομμύριο. Είναι τα χρόνια που τα παιδιά που γεννήθηκαν στην αυγή της νέας χιλιετίας αποκτούσαν την πρώτη τους προσωπική συσκευή.

Είναι η γενιά των σημερινών εφήβων, την οποία οι κοινωνιολόγοι ονομάζουν Generation Z ³(ως συνέχεια της Generation Y⁴, των περιβόητων Millennials) ή iGeneration, με το «i» να λειτουργεί για προφανείς λόγους ως σύμβολο αυτής της εποχής. Είναι η πρώτη γενιά που δεν έχει μνήμες από έναν κόσμο χωρίς ίντερνετ, είναι τα παιδιά που έμαθαν από νωρίς πώς είναι να χτυπάει ένα κινητό τηλέφωνο στο σπίτι, που εξοικειώθηκαν από μικροί με τις οθόνες και σήμερα διαμορφώνουν την προσωπικότητά τους μέσα από τα προφίλ τους στα social media.

Την ίδια ακριβώς στιγμή που τα «έξυπνα» τηλέφωνα άρχισαν να εξαπλώνονται, ας πούμε στο τέλος της προηγούμενης και στην αρχή της τρέχουσας δεκαετίας, άρχισε να παρατηρείται και μια σημαντική **αλλαγή** στη συμπεριφορά των εφήβων. Μια αμερικανική έρευνα, που βρίσκεται σε εξέλιξη εδώ και δεκαετίες εξετάζοντας τις συνήθειες και τα χαρακτηριστικά αυτών των ηλικιών, παρουσίασε μια σειρά

από πολύ εντυπωσιακά ευρήματα. Φαίνεται, λοιπόν, ότι οι σημερινοί έφηβοι βγαίνουν έξω πολύ λιγότερο, δεν επιδιώκουν τις κοινωνικές συναναστροφές, αλλά ούτε και την ανεξαρτησία τους από την πατρική οικογένεια, ενώ εμφανίζονται απρόθυμοι να εμπλακούν συναισθηματικά μεταξύ τους.[...]

Εν τω μεταξύ, η ζωή έχει μεταφερθεί στα smartphones⁵ σε όλα τα επίπεδα. Το bullying⁶ που παρατηρούντανως μάστιγα στα σχολεία τις προηγούμενες δεκαετίες συμβαίνει πλέον στα social media: cyberbullying⁷, η εκδοχή του εκφοβισμού προσαρμοσμένη στις οθόνες. Μια πρόσφατη αμερικανική έρευνα (Pew Research Center) κατέδειξε ότι το 59% των εφήβων έχουν υποστεί έστω και μία φορά κάποιου είδους bullying στο διαδίκτυο – συχνότερες είναι οι λεκτικές επιθέσεις και η διάδοση ψευδών φημών. Είναι μάλλον αυτονόητο τι μπορεί να προκαλέσει κάτι τέτοιο σε ένα παιδί: από ένα επιφανειακό αίσθημα **μειονεξίας** μέχρι κοινωνικό **αποκλεισμό**.[...]

Ωστόσο, παρά τις ενδείξεις για τον **επιζήμιο** χαρακτήρα της εμμονικής σχέσης των εφήβων με τα κινητά τους τηλέφωνα, αλλά και τα αμιγώς ιατρικά προβλήματα που προκαλεί η συχνή τους χρήση (ακτινοβολία, πονοκέφαλοι, ζαλάδες, δυσκολία στον ύπνο κ.ά.), το τελευταίο που χρειάζεται είναι να φτάσουμε σε σημείο δαιμονοποίησης. Είναι μεγάλος ο πειρασμός. Το καινούργιο δυσκολευόμαστε να το αποδεχτούμε. Και παραγνωρίζεται το γεγονός ότι από τα κινητά τηλέφωνα οι έφηβοι έχουν επίσης πολλά να κερδίσουν: αναπτύσσουν επικοινωνιακές **δεξιότητες**, εξοικειώνονται με έναν χώρο στον οποίο θα βασιστούν στο μέλλον, δικτυώνονται, ενημερώνονται, εκπαιδεύονται, ακονίζουν την αντίληψή τους. Το ζήτημα είναι προφανώς, και ως συνήθως, να βρεθεί ισορροπία.[..]

1. Το Android είναι το πιο ευρέως διαδεδομένο λογισμικό στον κόσμο. Εφαρμόζεται σε συσκευές κινητής τηλεφωνίας.
2. social media: Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
3. Generation Z: όσοι είναι γεννημένοι μεταξύ 1996-2012
4. Generation Y: όσοι είναι γεννημένοι μεταξύ 1981-1995
5. smartphones: έξυπνα τηλέφωνα

6. bullying: εκφοβισμός

7. cyberbullying: διαδικτυακός εκφοβισμός

Κείμενο 2

[Νεότητα Δύσκολων Χρόνων]

Απόσπασμα από ποίημα της Ζωής Καρέλη (1901 – 1998) από τη συλλογή «Της μοναξιάς και της έπαρσης», Θεσσαλονίκη, 1951.

Τι θα κάνουν οι νεότεροι, οι ωραίοι,
με την τραγικήν εφηβεία, ραγισμένο κρύσταλλο της ψυχής,
αφανισμένο λουλούδι, άγουρο χαλασμένο καρπό, κίτρινο της αυγής χρώμα
μελαγχολικό;
Αρχίζει μέρα συννεφιασμένη,
μ' αδιέξοδον ουρανό, βαρύ, φορτωμένο καταιγίδες φανερές κι ύπουλες.
Τι θα κάνουν εκείνοι, που έχουν τα ωραία, τα φοβερά εκείνα μάτια
της νεότητας καθαρά κι αμετάπειστα; [...]
Τι θα κάνουν οι έφηβοι, όταν τόσο πολύ γνωρίζουν
και δεν μπορούν να ελπίζουν, καθώς αρχινούν τη ζωή;
Λαχταράν ουρανό, καθαρό φως
και στον γαλάζιο πόντο ν' αρμενίσουν ελεύθεροι να πιστέψουν ζητούν
στην ανθρώπινη δύναμή τους ακέρια. Τους έταξαν την πλήρη ελευθερία,
η θυσία του αίματος να πληρωθεί.
Πιο βαριά η δουλειά τούς δένει
κι η προσπάθεια που αυξάνει επίπονη, δεν αφήνει το άνθισμα ευτυχίας καλής. Οι
πιο καθαροί πόθοι άσπρα περιστέρια.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ1

1ο υποερώτημα

Να αποδώσεις συνοπτικά σε **60 λέξεις** τα αποτελέσματα των ερευνών που αναφέρονται στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα

Να βρεις τον τρόπο ανάπτυξης στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 και να εξηγήσεις τι θέλει να πετύχει ο συγγραφέας επιλέγοντας αυτόν τον τρόπο οργάνωσης του λόγου του.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα

σημαντική **αλλαγή**, αίσθημα **μειονεξίας**, κοινωνικό **αποκλεισμό**, **επιζήμιο** χαρακτήρα, επικοινωνιακές **δεξιότητες**: Γράψε ξανά τα παραπάνω ονοματικά σύνολα αντικαθιστώντας κάθε φορά την υπογραμμισμένη λέξη με μια συνώνυμη με τρόπο, ώστε να μη διαφοροποιηθεί το νόημα στο περιβάλλον των προτάσεων στις οποίες βρίσκονται.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Σε ένα κείμενο σας να αναφέρετε τα θετικά που προέκυψαν στον έφηβο από την επαφή του με τη τεχνολογία καθώς και τα αρνητικά χαρακτηριστικά που αυτός προσέλαβε. (300-400λ.)

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Με βάση το κείμενο 2 να επισημάνεις ποια είναι τα χαρακτηριστικά και οι επιθυμίες ενός εφήβου κατά τη συγγραφέα.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

«Τι θα κάνουν οι έφηβοι, όταν τόσο πολύ γνωρίζουν και δεν μπορούν να ελπίζουν, καθώς αρχινούν τη ζωή;» Ποια απάντηση θα έδινες στο ερώτημα των προηγούμενων στίχων λαμβάνοντας υπόψη το θέμα του ποιήματος; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε ένα κείμενο 100 – 150 λέξεων.

Μονάδες 15

19° ΚΡΙΤΗΡΙΟ

Κείμενο 1

[Η ενδυμασία και η σημασία της για τον άνθρωπο]

Το παρακάτω κείμενο έχει αντληθεί από το σχολικό βιβλίο της Οικιακής Οικονομίας Γυμνασίου (2012), με τίτλο Η ενδυμασία και η σημασία της για τον άνθρωπο, σσ. 90-91. Υπ. ΠΔΒΜΘ, «Διόφαντος» ΙΤΥ και Εκδ. (διασκευή).

Η ενδυμασία αποτελείται από κάθε τι με το οποίο ο άνθρωπος καλύπτει και στολίζει το σώμα του. Περιλαμβάνει δηλαδή τα ρούχα και τα συμπληρώματά τους (αξεσουάρ), όπως είναι τα παπούτσια, οι τσάντες, τα καπέλα, τα γάντια και άλλα. Σ' αυτήν περιλαμβάνονται επίσης τα κοσμήματα, το μακιγιάζ, ακόμα και το χτένισμα.

Η ενδυμασία έχει πολύ μεγάλη σημασία στη ζωή του ανθρώπου. Καταρχάς, είναι απαραίτητη για την υγεία, γιατί προστατεύει το σώμα από τις άσχημες καιρικές συνθήκες. Όμως, συνδέεται και με τον χαρακτήρα του ανθρώπου. Καθένας διαλέγει τον τρόπο με τον οποίο ντύνεται ανάλογα με την προσωπικότητά του. Ακόμη, υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ ενδυμασίας και ανθρώπινης συμπεριφοράς. Γι' αυτό, όταν κάποιος θέλει να κάνει μια σημαντική αλλαγή στη ζωή του, φροντίζει να αλλάξει το ντύσιμό του προς το καλύτερο. Εκφράζει μ' αυτόν τον τρόπο τη διάθεσή του για αλλαγή και βελτίωση του εαυτού του. Εξάλλου, όταν κάποιος είναι ωραία ντυμένος, νιώθει μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση, γεγονός που αντανακλάται στη συμπεριφορά του. Τέλος, τα χρώματα που διαλέγει ο άνθρωπος για το ντύσιμό του όχι μόνο αποκαλύπτουν την προσωπικότητά του, αλλά επιδρούν και στη διάθεσή του.

Η ενδυμασία μπορεί να δηλώνει την κοινωνική τάξη ενός ανθρώπου και τον ρόλο του μέσα σ' αυτήν (π.χ. οι ειδικές βασιλικές ενδυμασίες), κάτι που συνέβαινε ιδιαίτερα στο παρελθόν. Επιπλέον, φανερώνει το φύλο του ανθρώπου. Για παράδειγμα, στον δυτικό πολιτισμό το φόρεμα αποτελούσε το χαρακτηριστικό γυναικείο ρούχο και τα παντελόνια το αντίστοιχο αντρικό. Η ενδυμασία μπορεί, επίσης, να δείχνει την ηλικία, όπως συνέβαινε με τα κοντά παντελόνια που

παλαιότερα τα φορούσαν μόνο τα μικρά αγόρια. Σε ορισμένες περιπτώσεις τα ρούχα, ιδίως οι στολές, φανερώνουν το επάγγελμα ενός ατόμου. Άλλες φορές, η ενδυμασία δηλώνει την εθνικότητα (π.χ. οι χαρακτηριστικές εθνικές ενδυμασίες), τη θρησκεία (π.χ. το μαντήλι που καλύπτει συχνά το πρόσωπο των μουσουλμάνων γυναικών) ή την ιδεολογία του ανθρώπου (π.χ. το ντύσιμο των χίπς).

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ενδυμασίας αποτελεί η μόδα. Μόδα είναι οι αλλαγές στον τρόπο ντυσίματος που χαρακτηρίζουν μια χρονική περίοδο. Οι αλλαγές της μόδας εξαρτώνται από τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, από τις αισθητικές αντιλήψεις κάθε περιόδου, καθώς και από την εξέλιξη της τεχνολογίας. Σήμερα η μόδα καθορίζεται κυρίως από τις επιχειρήσεις που ασχολούνται με την ενδυμασία. Σε γενικές γραμμές, η ενδυμασία αποτελεί ένα είδος κώδικα επικοινωνίας. Είναι μια σιωπηλή γλώσσα που φανερώνει πολλά, όχι μόνο για τα άτομα, αλλά και για το κοινωνικό σύνολο και το πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο αυτά ζουν.

Κείμενο 2

[Γιασμίνα Χάντρα¹ (1955 –) Τα χελιδόνια της Καμπούλ² (απόσπασμα)]

Στην Καμπούλ, πρωτεύουσα του Αφγανιστάν, ο Μοσέν και η Ζαϊρά, ζευγάρι με πανεπιστημιακή μόρφωση και παντρεμένοι από έρωτα, αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις καριέρες τους κάτω από το ασφυκτικό περιβάλλον που έχει διαμορφώσει η τυραννία των Ταλιμπάν. Στο απόσπασμα που ακολουθεί, η Ζαϊρά αρνείται την πρόταση του Μοσέν να βγουν μια βόλτα στην πόλη φορώντας το τσαντόρ.

[...]

Η Ζαϊρά νεύει αρνητικά:

-Δεν θέλω να γυρίσω με βαριά καρδιά, Μοσέν. Θα χαλάσω άσκοπα τη μέρα μου μ' ό,τι υπάρχει στο δρόμο. Δεν μπορώ να περάσω μπροστά από κάτι φριχτό και να κάνω σαν να μη συμβαίνει τίποτα. Κι από την άλλη, αρνούμαι να φορέσω το

τσαντόρ³. Απ' όλα τα σαμάρια, είναι το πιο εξευτελιστικό. Ο χιτώνας του Νέσσου
δεν θα 'βλαπτε την αξιοπρέπειά μου περισσότερο απ' αυτό το ολέθριο, γελοίο
ντύσιμο, που με καταντά πράγμα, σβήνοντας το πρόσωπό μου και δημεύοντας την
ταυτότητά μου. Εδώ, τουλάχιστον, είμαι στο σπίτι μου, Ζαϊρά, γυναίκα του Μοσέν
Ραμάτ, τριάντα δύο χρόνων, μια δικαστίνα που ο σκοταδισμός⁴ τής στέρπησε τη
δουλειά δίχως αποζημίωση ή δίκη [...] Μ' αυτό το καταραμένο πέπλο, δεν είμαι
ούτε άνθρωπος ούτε ζώο, μονάχα κάτι προσβλητικό ή επονείδιστο⁵, που πρέπει να
το κρύβουμε σαν αναπηρία. Είναι πολύ σκληρό για να τ' αντέξω. Ιδιαίτερα για μια
πρώην δικηγόρο, αγωνίστρια για το γυναικείο ζήτημα. Σε παρακαλώ, μη σκεφτείς
πως κάνω νάζια. Δυστυχώς, καλύτερα να 'κανα! Μου λείπει το κουράγιο. Μη μου
ζητάς ν' απαρνηθώ το όνομά μου, τα χαρακτηριστικά μου, το χρώμα των ματιών
μου, το σχήμα των χειλιών μου, για μια βόλτα μες στη μιζέρια και την
κατάθλιψη· μη μου ζητάς να 'μαι λιγότερο από σκιά, μια ανώνυμη φορεσιά που
θοροίζει καταμεσής ενός εχθρικού κόσμου.

Τα χελιδόνια της Καμπούλ, μπη. Ζ. Μπιενκούρ – Μ. Μακρόπουλος, Αθήνα:
Καστανιώτης, 2004, σσ. 63 – 65.

1. Ο Αλγερινός Μοχάμεντ Μουλεσεχούλ, ενώ ήταν ήδη αξιωματικός του στρατού, άρχισε να δημοσιεύει κείμενα με το γυναικείο ψευδώνυμο Γιασμίνα Χάντρα. Αργότερα, κάτω από την πίεση του στρατιωτικού κατεστημένου και της συντηρητικής πολιτικής κατάστασης στη χώρα του, αποχώρησε από τον στρατό, για να μετακομίσει στη νότια Γαλλία, όπου ζει μέχρι και σήμερα.

2. Το μυθιστόρημα μεταφέρθηκε στις κινηματογραφικές οθόνες (animation-επίσημη συμμετοχή στο Φεστιβάλ Καννών 2019, υποψήφιο για καλύτερη ταινία κινούμενων σχεδίων στα Βραβεία της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Κινηματογράφου 2019).

³ Φαρδύ μακρύ ρούχο, το οποίο φορούν σε δημόσιους χώρους σε μερικές μουσουλμανικές χώρες οι γυναίκες πάνω από τα υπόλοιπα ρούχα τους, για να καλύψουν το κεφάλι και το σώμα τους.

⁴ Η τάση για αντίδραση σε κάθε προσπάθεια εκσυγχρονισμού και προόδου στον χώρο της παιδείας και του πολιτισμού.

⁵ ντροπιαστικό

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (Μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα

Τι φανερώνει η ενδυμασία, σύμφωνα με τον συγγραφέα του Κειμένου 1; (50 – 60 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα

Ποιος είναι ο βασικός ισχυρισμός του συγγραφέα στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 5); Πώς ο τρόπος που επιλέγει να αναπτύξει τη συγκεκριμένη παράγραφο συμβάλλει στην ενίσχυση αυτού του ισχυρισμού (μονάδες 5);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα

«Είναι μια σιωπηλή γλώσσα που φανερώνει πολλά, όχι μόνο για τα άτομα, αλλά και για το κοινωνικό σύνολο και το πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο αυτά ζουν»: Στην παραπάνω περίοδο λόγου του Κειμένου 1 ποια λειτουργία της γλώσσας εντοπίζεις, την κυριολεκτική ή τη μεταφορική (μονάδες 5); Γιατί, κατά τη γνώμη σου, επιλέγεται αυτή η λειτουργία; Ποια σχέση έχει με το περιεχόμενο του κειμένου και την πρόθεση των συντακτών του (μονάδες 10);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Να συντάξεις ένα κείμενο στο οποίο θα αναφέρεσαι στο αν κατά τη γνώμη σου, πρέπει οι γυναίκες που ασπάζονται συγκεκριμένες θρησκείες (π.χ ισλάμ), να δέχονται την επιβολή συγκεκριμένου ενδυματολογικού κώδικα. (300 λ.)

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

“Μ’ αυτό το καταραμένο πέπλο, δεν είμαι ούτε άνθρωπος ούτε ζώο, μονάχα κάτι προσβλητικό ή επονείδιστο, που πρέπει να το κρύβουμε σαν αναπηρία”, “Κι από

την άλλη, αρνούμαι να φορέσω το τσαντόρ. Απ' όλα τα σαμάρια, είναι το πιο εξευτελιστικό". Τι δηλώνουν κατά τη γνώμη σου οι παραπάνω φράσεις του Κειμένου 2 για τη σχέση της ηρωίδας με τον επιβεβλημένο ενδυματολογικό κώδικα της θρησκείας της; Συμφωνείς με την άποψη της ηρωίδας;

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο του Κειμένου 2 να αναπτύξεις τον προβληματισμό που δημιουργείται σε αυτό για τη θέση της γυναίκας σε ορισμένες κοινωνίες και την προσωπική σου τοποθέτηση απέναντι σε αυτή την κατάσταση (120-150 λέξεις).

Μονάδες 15